

הלכות מעשיות
לימי "בין הזמנים"

מגורות גהנאל

ע"פ פסקי מרן עמוד ההוראה
רשכבה"ג

בעל ה"יביע אומר" זצוק"ל

ובנו ממשיך דרכו פוסק הדור

מו"ד הראש"ל

בעל ה"ילקוט יוסף" שליט"א

תשפ"א

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, כ"ז תמוז תשפ"א, 4-1536/פ"א

מכתב ברכה

הובאו לפניי גיליונות הקונטרס "מנוחת נתנאל", מעשה ידיו של האברך היקר והנעלה אוצר כלי חמדה, שוקד באהלה של תורה לילה כיום יאיר כחשיכה כאורה, ויראת ה' היא אוצרו הטוב כש"ת הרה"ג נתנאל מנחם קנתן שליט"א, מחשובי האברכים בעיר בני ברק ת"ו.

בעוברי בין כתרי הכתבים, מצאתי ראיתי כי כביר מצאה ידו לזכות את הרבים, ולקבץ כעמיר גורנה, את כל ההלכות הקשורות לימי בין הזמנים, הפוחי זהב במשניות כסף רב דבור על אופניו, על פי פסקיו והלכותיו של מרן אאמו"ר גאון ישראל ותפארתו מופת הדרו והדרו זיע"א, וכפי מה שנחבאר בספריו הרבים, ומאשר נחבאר בסיינחא דשמיא בסדרת הספרים "ילקוט יוסף", ולפעלא טבא אמינא איישר חיליה לאורייתא יגדיל תורה ויאריר.

מיותר לציון בפני הלומדים היקרים, את חשיבות לימוד ההלכות הללו בעתם ובזמנם, שכן ישנן הרבה הלכות שאינן מצויות בכל ימות השנה ומתעוררות דווקא בימי הפגרה בהם נוהגים לקיים "וקי"י ה' יחליפו כח", לאגוד כוחות לזמן הבא, ובפרט בימי בין הזמנים של חודש אב בהם יוצאים לטייל במקומות שונים, וצריכים לדעת את פרטי הדינים, לדעת את המעשה אשר יעשו, ופעמים רבות מצויים מכשולים גם אצל בני תורה, משום שאינם יודעים את ההלכה בשרשה. על כן הנני פונה בזה בקריאה של חיבה לכל אוהבי התורה ושוחרי תושיה, לקבוע זמן ללימוד ולשנן את ההלכות שבקונטרס זה, גם עם שאר בני המשפחה, לדעת כיצד לנהוג בעניינים השונים בימי בין הזמנים. ויהי רצון שלא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד ברבד ה' זו הלכה.

ועוד דבר חשוב, לעורר את לימוד התורה בימי "בין הזמנים", גם בתוה"מ, בהם יוצאים בני הישיבות מכותלי הישיבה, על מנת ללמוד מה שלבם חפץ בבתי מדרש סמוך לביתם. ושיבות בין הזמנים היא הצלה גדולה עבור רבים, שמגביר את לימוד התורה בימים אלה, וגם מציל את הבחורים מכל מיני סכנות של פגעי הרחוב והתחברות לנערי שוליים ה' ירחם. ויכולים לאבד את כל מה שהשיגו והתחזקו ברוחניות בזמן שהותם בישיבות הקדושות.

וזכרנו, בשנים תש"ט-תשכ"ח, בימי חוה"מ היה מרן שלי' מודרדו לאכול סעודת שחרית וממחר "לברוח" מביתו לביה"כ"ג "צופיף" בשכונת הבוכרים, שם היה לומד עד זמן מנחה. ועשה כן מחמת שהיה חושש שיבואו לבקרו בחוה"מ, ומרוב חשקו ואהבתו ללימוד התורה. וכאשר היינו מפצרים בו בצהרים ללכת לסעוד, היה דוחה אותנו עד מעט, ובכל ליל שבת כאשר היה חוד מדרשתו בישיבת פורת יוסף, היה מניח על ראשו את המעיל חורף [כי באותם הימים לא היו הסקות בבתיים], והיה שוקע בלימוד עד שעת לילה מאוחרת.

כל הזכויות שמורות

כשם שאי אפשר לבר בלא תבן,
כך אי אפשר לספר בלא שגיאות.

הארות והערות יתקבלו בברכה:

נתנאל קנתן

052-7116030

n0527116030@gmail.com

עימוד, עיצוב, כריכה

ארטמסורה
הוצאת ספרים

052-715-4886

תוכן העניינים

7 דברי פתיחה

9 דיני השכמת הבוקר

12 תפילה במקום פתוח

14 חובת לימוד התורה

15 הלכות כיבוד אב ואם

15 דיני תפילת מנחה וערבית

18 קריאת שמע שעל המטה

19 דיני ברכת הגומל

21 דיני תפילת הדרך

22 ברכות הראיה

23 דינים השייכים לבית קברות

26 הכותל המערבי

28 גן חיות

29 הזמנת קוסם

30 בחוף ים

32 ברכות הנהגון

Yitzchak Yosef
The Rishon LeZion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ומרן אאמו"ר זיע"א בשיחותיו בישיבתו הקדושה, ישיבת חזון עובדיה, היה מרבה להזהיר קודם יציאת הבחורים לבין הזמנים, שילמדו בחברותא בבין הזמנים, ומרבה בדוגמאות מגדולי הדורות שניצלו את ימי בין הזמנים ללמוד מסכתות אחרות שלא לומדים בישיבות.

וכתבו בשם הגאון החזון איש זיע"א, שאמר לכתור אחד שצריך ללמוד בבין הזמנים תשע שעות בכל יום, כיון שהרמב"ם (פ"א מהלכות תלמוד תורה הלכה יב) כתב שבעל אומנות עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע שעות. [שו"ת תשובות והנהגות חלק ב' סי' תסד]. ובספר קריינא דאגרתא (עמוד 80) כתב, ידועים דברי הגר"א שכל חיבה וחיבה של דברי תורה הוא מצות עשה בפני עצמה, ויכול לזכות ביום אחד אלפים ורבעות מצוות עשה, ולעומת זאת המבטל יום אחד כבר ביטל אלפי מצוות שכל מצוה של לימוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, כדאיאת בירושלמי. וזכות גדולה לארגן את בני הישיבות בבין הזמנים ללימוד וכי, כי התועלת מזה גדולה, והתורה מגינא ומצלא מפגעים רבים רח"ל. ע"ש. ובשו"ת אגרות משה (חידושי חלק ג' סי' 97) כתב, שאין לעשות חופש לתלמידים בכל יום ראשון בשבוע. ובספר שכיבי אור (עמוד 64) הביא אגרת מהגרצ"פ פראנק זצ"ל שכתב לשומעי לקחו, דמי שנוסע להבריאת את גופו בבין הזמנים, ישתדל שלא לגרום חלילה חולשה לגפשו, והכס לב יקח מצוות להזמין לו עיונים בתורה, וכתב שכדאי שיקח אתו במחיצתו ספר קצות החושן, או ספר אחר אשר ינעם לנפשו, כי אי אפשר לענוב את כח המחשבה בטל בלי עבודה. ע"כ. ובשו"ת או נרברו ח"ו (סי' 10) כתב, דהנוסע בתקופת בין הזמנים לרחצה בים, רשאי להיות שם רק כפי מה שדרוש לבריאות וחזוק גופו, ולא לשם בידור ותענוג בעלמא, ומיד לאחר שיפוש וינוח צריך לחזור לתלמודו. ע"ש. והו"ד בספר לימוד התורה (עמוד 82). גם מרן אאמו"ר זיע"א בשיחותיו בישיבתו הקדושה, ישיבת חזון עובדיה, מזהיר תמיד קודם יציאת הבחורים לבין הזמנים, שילמדו בבין הזמנים, ומרבה בדוגמאות מגדולי הדורות הספרדים שניצלו את ימי בין הזמנים ללמוד מסכתות אחרות שלא לומדים אותם בישיבות, כדי להיות בקיאים בש"ס ובפוסקים. וראה מ"ש בזה בקובץ חזון עובדיה ח"א, בסופו.

ואסיים בברכה, שיוכה הרב המחבר שליט"א, לזכות את הרבים בעוד חיבורים יקרים ונפלאים, ויעלה עוד מעלה מעלה בסולם התורה והיראה, והיה שמו כשם הגדולים אשר בארץ, לתהילה לשם ולתפארה, אכ"י.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

דברי פתיחה

כידוע ימי "בין הזמנים" נוסדו ע"י גדולי ישראל בדורות הקודמים למטרה שבעז"ה יבואו בני התורה לזמן הבא לטובה חזקים ובריאים ברוחם ובגופם, "וקוי ה' יחליפו כח", אך המציאות מראה שלעיתים יש את התחושה של ירידה והתפרקות, ואי ידיעת או זכירת ההלכה, בזמן הנכון ובמקום הנכון.

חייב אדם להכין עצמו ולהשקיע במחשבה לא רק בגשמיות לימי בין הזמנים, אלא גם ברוחניות, לדעת את ההלכות הקשורות לתקופה, לעיתים מתעוררות שאלות שלא רגילים בהם במהלך השנה ובחיי השיגרה, וע"י ההכנה מגיעים למניעת מכשול, או לעשות ע"פ סברא או שמועה.

לכן בס"ד התעוררתי לקבץ ההלכות הקשורות לימי בין הזמנים, מתוך הספרים של מרן רשכבה"ג זיע"א, יבי"א, יחו"ד, חזו"ע, הליכות עולם ועוד כתובים או מהתורה שבע"פ, ועוד הבאנו מתורתו של מי שהמלך חפץ ביקרו, שאמר עליו מרן זיע"א שהוא ממשיך דרכו בפסיקת ההלכה, מו"ר הראש"ל שליט"א, מספריו ללקוט יוסף, עין יצחק, שו"ת הראשון לציון ועוד. וכן ממכתבים ומתשובות שענה לנו ולאחרים, ויהי רצון שה' יתברך יאריך ימיו ושנותיו בבריאות איתנה, ונזכה שימשיך להנהיגנו וללמדנו מתורתו עד ביאת גואל צדק, אמן.

וב"ה במהדורה זו הרחבנו את היריעה עקב השאלות הרבות שנשאלנו, והמקרים ששמענו וראינו בס"ד.

ידוע חשיבות לימוד התורה בכל יום ובמיוחד בימי בין הזמנים אשר מוכיח את הקשר של האדם לתורה ואינו בגדר ש"אם תעזבני יום, יומים אעזבך...".

36	דיני נט"י המוציא וברכת המזון
39	שינוי מקום לנוסעים [ודיני המסיה דעת]
41	דינים השיכים לבתי מלון וצימרים
43	שבת מנוחה
48	יציאה לחוץ לארץ ואילת
49	תרומות ומעשרות
50	והיה מחניך קדוש-דיני צניעות ודרך ארץ
53	דיני יחוד
54	ונשמרתם מאד לנפשותיכם
54	חושן משפט
55	דיני ריבית
55	אבלות
56	טהרת כהנים

דיני השכמת הבוקר

א. צריך ליטול ידיו קודם התפילה, שחרית, מנחה וערבית, וע"כ אם יודע שנגע במקומות המכוסים צריך לחזר אחרי מים עד ד' מילין לפניו [3840 מטר] ולאחריו מיל [960 מטר]¹, ואם חושש שבעקבות זה יפסיד תפילה בציבור, ינקה במידי דמנקה. ואם לא נגע במקומות המכוסים אין צורך לנקותם קודם שמדבר בדברי תורה².

ב. אם היה ניעור כל הלילה, יטול ידיו בלי ברכה מיד בעמוד השחר ולכל הפחות קודם התפילה³.

ג. בית הכסא שברכת או במטוס, דינם ככל בית כסא, וכיון שאין אפשרות ליטול ידיו מחוץ לבית הכסא, יכסה את מושב בית הכסא ויטול ידיו, ולאחר שימצא מקום שאפשר ליטול ידים טוב שיטול שוב בלי ברכה⁴.

ד. היוצא מבית הכסא שמיועד רק להטלת מי רגלים, וכן בית הכסא של רכבת או מטוס, צריך ליטול ידיו, אף שלא עשה שם צרכיו⁵.

תמיד היה מזכיר לפני בין הזמנים מרן רבנו הגדול זצ"ל בלימוד מסכתות וניצול הזמן בתחנת אוטובוס ורכבת וכדו', לתפוס מסכת קצרה כגון, תענית, מגילה, מו"ק וכדו', וז"ל: "כשהיתה לנו חופשה הינו מנצלים אותה לרכוש בקיאות, במשך השנים היתה שנתנו עיניהם בי והצריכו אותי לסיים מסכת כל חודש מסכת, ועשו כל ר"ח סעודת סיום לקהל, והיתה לי בושה אילו לא הייתי מסיים את המסכת, וכך התחלתי במסכתות קטנות. אך כמה מסכתות קטנות כבר יש? לכן הדבר נתן לי מרץ לסיים מסכתות בזה אחר זה מידי ר"ח, 'בקטון החל ובגדול כלה'. וקימתי בעצמי 'גנובתי יום וגנובתי לילה'. וכמובן שהמטרה לסיים מסכת בבין הזמנים, היא מלבד לחזור על החומר שלמד בזמן הישיבה, ומיום שחרב ביהמ"ק אין להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה, ולכן יקבע לעצמו איזה זמן ללמוד בכל יום גם הלכה, בנוסף ללימוד הגמ' הקבוע שלו בכל יום, עכ"ל. (מובא בספר מעדני המלך ח"ג עמ' 166)

ועוד שהיה מרן זיע"א מוסר שיחות לפני בין הזמנים בישיבת 'חזון- עובדיה', היה מרבה להזהיר שילמדו חברותא בימי בין המנים, והיה מביא דוגמאות מגדולי הדורות שניצלו ימים אלו ללמוד מסכתות אחרות שלא נלמדות במסגרת הישיבה.

הבהרה: אין לקחת הלכות, מחוברת זו ולדמות מילתא למילתא, בלי לעיין במקורות, ולכן השתדלנו לכתוב כל הלכה עם מקורותיה, שיוכל הלומד לעיין ולראות לפי צורכו.

ולסיום אחלה פני הלומדים אם ימצא נידון בספרי מרן זיע"א או איש אשר בידי יוש כתבים השייכים לימי בין הזמנים, שלא נכתבו בקונו' זה, ויכול להפיק תועלת לרבים אשמח אם ישלחו לנו, וזכות הרבים תלויה בו.

בברכת התורה

נתנאל מנחם קנתן

1. שו"ת הראש"ל ח"ב סי' כ.
2. ילקו"י השכמת הבוקר עמ' שס.
3. ילקו"י השכמת הבוקר עמ' שכד.
4. ילקו"י השכמת הבוקר עמ' תמג.
5. ילקו"י השכמת הבוקר עמ' תמט.

יב. לכן הרוצים לצאת לטיול לפני תפילת שחרית, צריך שיצאו לפני עלות השחר, ושיגיעו למקום ראוי להתפלל, יתפללו שם, ואם לא עולה בידם לצאת מוקדם, יקבעו מקום כמו קבר רשב"י וכדו' להתפלל שם שחרית.

יג. הישן בלילה וקם לפני עלות השחר מן הראוי להחמיר כמ"ש הזוהר הקדוש שלא לאכול, אולם המיקל לאכול ולשתות כל שלא עלה עמוד השחר, יש לו ע"מ לסמוך, ואין למחות בידו שכן הוא העיקר להלכה לפי הפשט¹³, מ"מ שתייה מותרת ויכול לשתות תה, קפה עם וסוכר וכיוצ"ב¹⁴. אולם אסור להתחיל באכילה כביצה (כ - 54 גר) של פת או עוגה בתוך חצי שעה שקודם עלות השחר, ואם התחיל באכילתם קודם חצי שעה, רשאי להמשיך באכילתם.

יד. אחר עלות השחר אסור לאכול ולשתות, קודם התפילה, ורק שתיית מים התירו. וכן תה או קפה עם סוכר או מעט חלב. אבל שאר משקין כגון, שוקו, קולה, מייץ תפוזים וכדו', אסור לשתות לפני התפילה¹⁵.

טו. אדם שפגש את חברו לפני התפילה, כגון שנוסעים ביחד לתפילה ומשם לטיול, מעיקר הדין יכול לומר לחברו "שלום", אך יותר טוב שיאמר לו "בוקר טוב"¹⁶.

טז. אדם ששכח לקחת טלית ותפילין לנופש או שאיבד אותם בנסיעה וכדו', ישאיל מחברו ויברך על התפילין, ואם לוקח מאשכנזי צריך לבדוק אם נכתב ע"פ הש"ע, דאם לאו, לדידן התפילין פסולות ואין לברך עליהם¹⁷. והטלית יתן לו חברו במתנה ע"מ להחזיר כדי שיוכל לברך "להתעטף בציצית", שלא מברכים על טלית שאולה, אבל על טלית של בית הכנסת יברך.

ה. לכתחילה אין להיכנס לבית הכסא כשיש בכיסו סידור או ספר קודש, אלא יניח בחוץ. אולם אם נמצא במקום שא"א להניח בחוץ, מותר להכנס כשהספר בכיסו, וטוב שיעטוף הספר בנילון⁶.

ו. הישנים בלילה והתעוררו קודם עלות השחר כדי לצאת מוקדם, יש לברך ברכות השחר וברכות התורה, אפי' שזה לפני עלות השחר⁷.

ז. מי שהיה ער כל הלילה עליו לברך ברכות השחר רק אחרי עלות השחר⁸.

ח. אין ליטול ידיו שחרית על גבי קרקע במקום שעוברים ושבים שם אנשים, משום רוח רעה שבמים. מ"מ אם עבר ונטל עלתה לו הנטילה⁹.

ט. אם לא מוצא כלי לנטילת ידים יטול ידיו מהברז ג' פעמים לסירוגין, בלי ברכה וטוב שאח"כ יטול עם כלי¹⁰.

י. מי שאין לו כלי לנטילת ידיים של בוקר, ויש לפניו ים או נהר, יטבול שם ידיו בלי ברכה, וכאשר ימצא כלי עם מים, טוב שיחזור ויטול ידיו במשך היום, בלי ברכה¹¹.

יא. אסור לאדם לעסוק בצרכיו קודם תפילת שחרית, ולכן אסור לנסוע מעיר לעיר קודם שחרית, ומ"מ מותר לנסוע מעיר לעיר קודם שחרית כשהוא לצורך התפילה, כגון לנסוע להתפלל בכותל המערבי או בקבר רשב"י, ר"מ בעל הנס, וכדו', ולא חשיב לעוסק בצרכיו¹².

6. ילקו"י סי' ג סע' יג.

7. ילקו"י או"ח ג' סי' מז עמ' פט.

8. שם עמ' פח. יבי"א ח"ה או"ח סי' ו, יחו"ד ח"ג סי' לג.

9. ילקו"י סי' ד עמ' סע' יז.

10. ילקו"י דיני נט"י עמ' רצג.

11. ילקו"י סי' ד סע' ג.

12. ילקו"י או"ח תפילה ב' סי' פט עמ' צד. וילקו"י תעניות עמ' עתר.

13. יבי"א ח"ה סי' כב אות ה.

14. יבי"א ח"ד סי' יב.

15. ילקו"י תפילה כרך א עמ' קז, שו"ת הראש"ל ח"ב סימן ז.

16. ילקו"י תפלה כרך א', עמוד פד.

17. יחו"ד ח"ד סי' ג ילקו"י הל' ציצית ותפילין עמ' תקלה.

יז. מעיקר הדין יש להקל ללבוש טלית קטן על הגוף ממש¹⁸.

יח. בימי "בין הזמנים" שבחורי ישיבה קמים קצת יותר מאוחר מהרגיל, יש לשים לב לבל יעבור זמן ק"ש וברכותיה עד סוף שעה רביעית, ואם הפסיד זמן זה יברכו בלי שם ומלכות, שבפתיחת וחתומת הברכות, ויהרהר שם ומלכות בלב, אבל ברכות פסוקי דזמרה זמנם עד סוף זמן תפילה, שהוא עד חצות¹⁹. ואם לפני שעבר הזמן רואה שאם יתפלל יעבור הזמן יקרא ק"ש לפני התפילה ויכול לעשות תנאי שאם יעבור זמן ק"ש יצא י"ח בק"ש זו ואם לאו אז מה שיקרא בתפילה תחשב למצוה בזמנה²⁰.

יט. מיד אחרי חזרת הש"ץ אומרים וידוי, י"ג מידות ונפילת אפים, אפי' במקום שאינו קבוע לתפילה ואין שם ספר תורה²¹.

כ. עיקר היום הוא ההתחלה, ולכן ראוי שיקדיש היום בעמדו בבוקר לעבודת השי"ת. וגם מחשבתו הראשונה תהיה לחשוב בגדלות הבורא יתברך, ובחסדו שעשה לו במה שהחזיר לו נשמתו. וגם הליכה ראשונה שלו תהיה לעבודת ה', והדבור הראשון יהיה בדברי תורה ותפילה, ועשייה ראשונה תהיה לשם השי"ת ואז הכל נגרר אחר ההתחלה וגורם לסייעתא דשמיא²².

תפילה במקום פתוח

כא. היוצאים לטיול, לפארק או לים וכיו"ב, יתכננו מראש את זמני היציאות בתואם לזמני התפילות, שיהיו במנין ובבית הכנסת, ואם נסעו ונכנסו למצב

שא"א, ימצאו איזה בית או חדר שיש לו מחיצות מפני רשות הרבים, ואם אינם מוצאים, ילכו לפחות לפינה שאין בה עוברים ושבים שיפריעו להם להתפלל.

כב. אדם שבשעת הדחק, ולא מצא מנין, יתחבר ויתפלל דרך הטל' למנין שמתפללים²³.

כג. לא יתפלל במקום פרוץ, כגון בשדה, מפני שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר, ואם עבר והתפלל במקום פרוץ, יצא ידי חובת תפילה. אולם מקום מוקף חומה או גדר אך אינו מקורה, אין מניעה להתפלל שם²⁴.

כד. מותר להתפלל בחצרות בית הכנסת, וכן המנהג פשוט שמתפללים ברחבת הכותל המערבי²⁵.

כה. הולכי דרכים מותר להם להתפלל בשדה כשאין מול פניהם עוברים ושבים, אך יותר טוב להתפלל בין האילנות, ועל כל פנים צריך לנטות לצידי הדרך כדי שלא יפסקוהו עוברי דרכים²⁶.

כו. כשמתפללים בחצרות יש לשים לב, שלא מפריד רשות הרבים, שביל או כביש, בין מנין המתפללים שאין מצטרפים לתפילה בציבור²⁷.

כז. צריך להקפיד לבדוק לפני התפילה שהמקום נקי, ואין שם צואה או ריח רע שיש לו עיקר, שאם יש דברים כהנ"ל, צריך להתרחק ארבע אמות ממקום

23. מרן הראש"ל שליט"א בקובץ משנת יוסף בעניני הקורונה סי' לו.

24. ילקו"י או"ח ד סי' צ סע' יא עמ' קסז.

25. שם עמ' קסח.

26. שם עמ' קעו.

27. כמ"ש מרן שליט"א שאין להתפלל דרך המרפסות, הובאו דבריו בקובץ משנת יוסף

בעניני קורונה סי' לא.

18. מרן זיע"א בע"פ.

19. ילקו"י תפילה א עמ' נד.

20. ילקו"י תפילה א עמ' נד, השיעור השבועי ח"ב עמ' רסח.

21. ילקו"י סי' קלא סע' א.

22. ילקו"י השכמת הבוקר עמ' צב.

הלכות כיבוד אב ואם

לב. בחורים היוצאים לבין הזמנים חיבים ללמוד הלכות כיבוד הורים, קודם צאתם לבין הזמנים ואם לא למדו חובה כפולה לשננם בבין הזמנים.³³

לג. העוסק בתורה, ואביו או אמו רוצים שיעשה עבורם דבר מה, אם אפשר שדבר זה יעשה ע"י אחרים, לא יפסיק הבן מלימודו, אך אם א"א שאחרים יעשו, וגם האב לא יכול להמתין עד שהבן יגמור לימודו, יפסיק הבן מלימודו, ויעשה את המצוה, ומיד יחזור ללימודו.³⁴

דיני תפילת מנחה וערבית

לד. צריך ליטול ידיו, עם כלי בלי ברכה, לפני התפילה, שחרית, מנחה וערבית, במיוחד בימי בין הזמנים שיוצאים ומתעסקים ולפעמים לובשים בגדים קצרים, ולא מקפידים שלא לגעת במקומות המכוסים, וחשוב מאד שלא יסיח דעת בין הנטילה לתפילה.³⁵

לה. יש להימנע מלצאת לדרך לפני תפילת מנחה או ערבית, שמא ישכח או שלא ימצא מקום להתפלל שם, ולכן אם היום גדול שלפי הזמן יספיק להתפלל כשיגיע למחוז חפצו, או שהולך למקום שוודאי יש תפילה שם, מותר, אך יותר טוב שיעמיד שומר [שכבר התפלל] או שישים תזכורת בפלא' וכדו'.³⁶

33. ילקו"י הלכות כיבוד ואם עמ' מט, נד.

34. יבי"א ח"ד סי' יט אות ב, ה"ע שצא.

35. ש"ע סי' רלד סע' ב.

36. כדין כל מצוה שאין להתחיל סמוך לזמנה אכילה ומעשה.

שכלה הריח, וכן יסובו פניהם שלא יהיו כנגד הצואה, וכן אסור להתפלל במקומות שרואים מול פניהם פריצות.²⁸

כח. בדיעבד שהוצרכו להתפלל בחצר, מעיקר הדין מותר להתפלל כנגד צינורות שעוברים בהם מי ביוב, אף שהצינורות גלויים.²⁹

כט. הנכנס לחדר מקוה האר"י, שלעולם המים שם צוננים שהם מתחלפים כיון שזה מעין, מותר לקרוא שם תהילים ולברך שם ברכות, אם הוא לבוש בגדים ואין מולו אנשים ערומים, ואם אכן יש אנשים ערומים יסובב פניו לצד אחר, וה"ה בכל המעיינות ולא דומה לשאר מקואות ובתי מרחץ שאסור לומר שם דברים שבקדושה.³⁰

חובת לימוד התורה

ל. חובה על כל בן תורה לעסוק בתורה בכל יום, כיון שכל זמן שאדם לא עוסק בתורה, הוא גורם ששוכח את תלמודו.³¹

לא. חובה לעסוק בתורה בכל רגע, ולכן כל אחד יאמץ מסכת קטנה, כמסכתות ביצה, תענית, מגילה, ישנן ויחזור עליהן שלא יעבור עליו רגע בלא תורה. ויחוס על רגעיו.³²

28. השיעור השבועי ח"ב עמ' שמב.

29. ילקו"י סי' עו סע' טז.

30. ילקו"י השכמת הבוקר עמ' תנה.

31. אגרת לבן תורה מהדורה תשע"ט, עמ' קי.

32. מעדני המלך ח"ג עמ' 169.

לקרא ק"ש אחר זמן ר"ת⁴³, וכן מותר לאכול אפי' שעדיין לא חזר על ק"ש. ובימי ספירת העומר יספור ספיה"ע על תנאי, שאם יזכור לספור אחר צה"כ יוכל לספור בברכה, ואם ישכח יצא י"ח בספירה זו אפי' שהיא לפני השקיעה (אחר פלג המנחה), וזה יאפשר לו לאכול מכיון שאסור לאכול לפני ספיה"ע⁴⁴.

מב. טוב ונכון להתפלל עם כובע וחליפה, ואין הבדל בין אם מתפלל בישיבה או בבין הזמנים, בטיול וכדו'. ומ"מ אין בזה חיוב גמור, ולכן אם יודע שעד שילך ויביא כובע וחליפה יפסיד תפילה בציבור, ודאי שיתפלל בציבור אף שהוא בלי כובע וחליפה שאין זה חיוב גמור⁴⁵.

מג. אין נכון להתפלל עם כובע שמש, כיון שלא היה עומד כך בפני אדם גדול. **מד.** וכן אין ראוי להתפלל עם חולצת טריקו (בפרט עם ציורים, כיתובים וכדו') שהרי נמנעים מלעמוד כך בפני גדולים.

מה. מעיקר הדין מותר להתפלל עם חולצה קצרה ומכנס קצר, אך אינו יכול להיות שליח ציבור, אא"כ החולצה מגיעה עד המרפק. ומ"מ עם מכנס קצר אינו יכול להיות ש"צ⁴⁶.

מו. לא יתפלל יחף וכן לא יתפלל עם נעלי בית, כיון שאין דרך לעמוד כך בפני גדולים, ובשעת הדחק אפשר להקל להתפלל עם נעלי בית⁴⁷.

מז. צריך להקפיד להתפלל כל שלש התפילות בציבור, וחשוב מאד לחזר אחרי ציבור, והשיעור שצריך לחזר הוא ד' מיל לפניו [3, 840 מטר] או מיל לאחריו [960 מטר].

לו. הנוהגים להקל לאכול ארוחת צהרים לפני תפילת מנחה, יש להם ע"מ שיסמוכו, והיינו במקום שיש שם מנין קבוע ומעמידים שומר וכיוצ"ב, ובפרט שהם רבים ומזכירים זל"ז, אולם עדיף יותר להתפלל מנחה גדולה, כדי שיוכלו לאכול בהיתר אליבא דכו"ע³⁷.

לז. אין להקל להתפלל תפילה קצרה, דהיינו תפילת לחש [שאומרים עד קדושה בקול-] ללא חזרה, אא"כ הזמן דוחק לסוף זמן תפילה ולא יספיקו גם לחש וגם חזרה, או שאין שם תשעה עונים ומכונים לבם לתפילת הש"צ, שאז עדיף שיעשו בלי חזרה כדי למנוע ברכה לבטלה³⁸.

לח. כשמתפללים תפילה קצרה, הנכון שכל הציבור יתחילו בתפילה עם הש"צ מילה במילה, וכשיגיע לקדושה יאמרו עמו כל הקדושה, נקדישך ונעריצך וכו' ביחד, ואח"כ ימשיכו התפילה בלחש³⁹.

לט. רשאים לומר וידוי ונפילת אפים בכל זמן בין השמשות, שהוא שלש עשרה וחצי דק' לאחר השקיעה, ואין להחמיר בזה⁴⁰.

מ. אם היחיד יצא לנסיעה רחוקה ולא התפלל מסיבה כל שהיא, והגיע סוף זמן בין השמשות, אע"פ שיודע שיסיים את התפילה אחר צאת הכוכבים, מ"מ כיון שמתחיל בהיתר יכול להמשיך⁴¹. [ולגבי צבור ראה לעיל שכתבנו שיתפללו תפילה קצרה].

מא. היוצאים בערב לנסיעה וכדו' וחוששים שלא ימצאו זמן ומקום לתפילה מסודרת, נכון שיתפללו ערבית מפלג, ורשאים להתפלל מנחה וערבית סמוכים זה לזה אחר פלג המנחה, ואין לחוש בזה לתרתי דסתרי⁴². והנכון שיחזרו

37. הליכו"ע ח"א עמ' רנה.

38. שם עמ' קפד.

39. ילקו"י סי' קכד סע' ה.

40. ילקו"י מנחה וערבית עמ' תרמד.

41. ילקו"י מנחה וערבית עמ' תשסד.

42. הליכו"ע ח"א עמ' רנב, השיעור השבועי למו"ר הראש"ל שליט"א ח"ג עמ' שפו. וכן

ח"ב עמ' רצא.

43. ילקו"י הל' ערבית עמ' תרנב.

44. תשובת מרן שליט"א לשאלתנו וכן בילקו"י ספיה"ע עמ' רפט.

45. ילקו"י שבת כרך א' ח"ג עמ' תתמט.

46. יחוד"ד ח"ד סי' ח.

47. ילקו"י סי' צא סע' ו ובהערה.

נג. בחורים העושים מסלולים הליכה או קומזיץ וכדו' בשעות הלילה, טוב ונכון שיקראו ק"ש לפני חצות הלילה⁵².

נד. מי שרוצה לנוח לאחר צאת הכוכבים זמן של שעה, ואח"כ רוצה לקום ללמוד (אחר שיברך ברכות התורה או ברכת אהבת עולם בתפילה), או לעשות כל דבר אחר, ואח"כ חוזר לשון עד הבוקר, לא יקרא ק"ש ויברך ברכת המפיל אלא לפני שישן את שנתו העיקרית עד הבוקר, שכיון שברכת המפיל היא ברכת ההודאה על טבע השינה שהטביע הקב"ה באדם, ועיקר שנתו היא מה שישן עד אור הבוקר, יש לו לברך ברכה זו קודם שישן את שנתו הקבועה⁵³.

דיני ברכת הגומל

נה. הנוסע מחוץ לעיר זמן נסיעה של שבעים ושתיים דק' חייב לברך "הגומל", מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה⁵⁴. ואם יצא לדרך בנסיעה ובצירוף הליכתו וחזרתו יש שבעים ושתיים דק' מברך "הגומל". ובוקר עד בוקר נחשב ליום אחד⁵⁵. וכ"ז מסתכלים על משך זמן נסיעה רגילה, ולא מחשבים את מה שהיה תקוע בפקקים, ולקח לו הרבה זמן⁵⁶.

נו. היוצאים בימי "בין הזמנים" לטייל וחוזרים לביתם, ובכל יום נוסעים שבעים ושתיים דק', יברכו "הגומל" רק בשבת⁵⁷.

52. ילקו"י שבועות עמ' תרלח.

53. קובץ בית יוסף גליון ה, סימן קמב, עמ' מז.

54. חזו"ע ברכות עמ' שסד.

55. חזו"ע ברכות עמ' שסה.

56. השיעור השבועי ח"ג עמ' רנח.

57. חזו"ע ברכות עמ' שסו.

מח. אם נמצא בנסיעה באוטו, באוטובוס או ברכבת, ורואה שמגיע סוף זמן תפילה, עדיף שיעמוד ויתפלל, ואם אינו יכול לעמוד, או שדעתו תהיה טרופה עליו בתפילה מחמת שעומד, יתפלל בישיבה אך יצימד רגליו זו לזו⁴⁸.

מט. המתפללים באוטובוס או ברכבת או במטוס, אף שהספסלים גבוהים ומפרידים, אעפ"כ מצטרפים למנין, וכל המנין יתרכזו למקום אחד, כדי שישמעו את הש"ץ. אמנם אם התפילה במקומות הנ"ל מפריעה לשאר הנוסעים, או שגוזלת את שנתם, וגם העוברים ושבים שם מפריעים לכיון בתפילה, באופנים כעין אלו עדיף יותר להתפלל ביחידות במיתון, מתוך כוונה.

נ. לכתחילה צריך לכוון פניו בשעת התפילה לכוון ירושלים, אך אם אינו יודע את הכוון, או שיושב במכונית, יכוין ליבו לאבינו שבשמים⁴⁹.

נא. בשעת התפילה אסור שיהיה שום דבר שיסיח דעתו, ולכן לא יתפוס בידו חפצים פלאפון או מצלמה וכדו', ואפי' ספרי קדש, אלא ישים בכיסו, שלא יסיח דעתו. וכן לא יתפלל עם תיק על הגב וכדו'⁵⁰.

קריאת שמע שעל המטה

נב. גם בימי בין הזמנים שישנים מאוחר, אפי' אחרי חצות, צריך לקרא ק"ש עם ברכת המפיל בשם ומלכות. ואם חושש שאח"כ יצטרך לדבר, אין בכך כלום, והעיקר שלא יפסיד ברכה יקרה זו⁵¹.

48. ילקו"י תפילה א עמ' שמו.

49. ילקו"י תפילה א עמ' רפח.

50. ילקו"י תפילה א עמ' שנא.

51. חזו"ע ברכות עמ' תק-תקיב, ע"י כל הדינים שם, יחוד"ד ח"ז סי' לט.

דיני תפילת הדרך

סד. הנוסע בכביש בין עירוני זמן שבעים ושתיים דק' וכן אם יש בצירוף של הלוך וחזור זמן הנ"ל מברך ברכת הדרך ובוקר עד בוקר נחשב ליום אחד, ומברך ברכת הדרך, נוסח ברכת הדרך:

יהי רצון מלפניך ה' א-לקינו ואלקי אבותינו שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום, ותסמכנו לשלום, [ואם חוזר באותו יום יוסף: ותחזירנו לשלום] ותצילנו מכף כל-אויב ואורב בדרך, ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, [כי א-ל שומע תפלות עמך ישראל ברחמים] ברוך אתה ה' שומע תפלה:⁶³

סה. אם שכח לברך ברכת הדרך ומיד שנזכר רצה לברך, יחשב אם יש לו מכאן והילך זמן נסיעה של 72 דק' יכול לברך ואם לא יסע בזמן של 72 דק' יברך בלי שם ומלכות.

סו. יברך ברכת הדרך רק שיצא מהעיר דנקרא כבר מחזיק בדרך.

סז. ממידת חסידות יש הנוהגים להסמין את "תפילת הדרך" לברכה אחרת, ולכן יש נוהגים לברך על משקה, או מאכל וכדומה, וטועמים ואומרים תפילת הדרך.⁶⁴

סח. המברך תפילת הדרך ברמקול, אם קולו חזק והיה נשמע גם בלי הרמקול בהתאמצות, והרמקול רק מסייע לו שישמע חזק בלי התאמצות, השומעים יכולים לצאת לצאת י"ח ע"י שיכוונו דעתם לצאת והוא יכוין דעתו להוציאם,

זז. הנוסעים לנופש או "קעמפ" בעיר אחרת וישנים שם יום או יומיים אם נסעו שבעים ושתיים דק' מברכים כשהגיעו למקום ולאחר מכן שחוזרים לבית מברכים שוב.⁵⁸

נח. הספרדי המתפלל אצל האשכנזים שאינם מברכים "הגומל", על נסיעה בשיעור הנ"ל, יכול לברך הגומל במנין הזה, והם יכולים לענות "אמן", שהרי העושה זאת נוהג ע"פ המרא דאתרא בא"י, ולכן יכולים לסמוך על סברא זו, ולענות אמן.⁵⁹

נט. השוחה בים או בכנרת (ואפי" עם חליפת הצלה) וכן השט בסירה בימים אלו מברך "הגומל", אך אם רק נכנס לים בעמידה, אינו מברך.⁶⁰

ס. נראה שהשוחה בים המלח אינו צריך לברך הגומל כיון שאין שם חשש גדול לסכנה.

סא. השוחה בבריכה אינו צריך לברך הגומל שאין שם סחף וחשש סכנה.

סב. הנוסע שיעור שבעים ושתיים דק' וגם שט או שחה בים מברך ברכת הגומל פעם אחת על שניהם.⁶¹

סג. המברך ברכת "הגומל" ורוצה להוציא אחרים י"ח, מעיקר הדין אינם צריכים לעמוד, אלא רק המברך.⁶² ומיהו ראוי ונכון לעמוד כדי שיהיה ניכר שמודה לה' בעשרה.

58. חזו"ע ברכות עמ' ססט.

59. תשובת מרן הראש"ל שליט"א הובא בקובץ בית יוסף גליון יז סי' נט אות ד.

60. חזו"ע ברכות עמ' שס-שסג.

61. ילקו"י סי' קי סע' יד.

62. קובץ בית יוסף גליון ח סי' ס, סוף אות ד.

63. ילקו"י סי' קי סע' ב.

64. ילקו"י סי' קי סע' ח.

עד. הרואה הרים גבוהים ביותר, שאדם מתפעל מהם מרוב גובהם, מברך עליהם בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית⁷².

עה. על מערת הנטיפים אין מברכים כיון שלא היתה בששת ימי בראשית ונשתנתה ע"י אדם⁷³.

עו. על נהרות גיחון, פישון, חידקל, פרת, מברכים "עושה מעשה בראשית"⁷⁴, אך על שאר הנהרות כגון: זזיתן, יהודיה, בניאס, עין גדי וכיוצ"ב אין מברכים, שנשתנו ע"י אדם⁷⁵.

עז. הרואה חכם גדול מחכמי ישראל, המופלג בתורה ובחכמה וביראת ה' טהורה, ומורה הוראות בישראל, אף בזמן הזה יש לו לברך "שחלק מחכמתו ליראיו" בשם ומלכות, וזהו רק במי שיש בו את כל התנאים לכך, ובפרט אם הוא בקי ברוב ההלכות המצויות, ויודע להשיב עליהם כהלכה. ואם בקי רק אבן העזר וחושן משפט, אין לברך עליו⁷⁶.

דינים השייכים לבית קברות

עח. הרואה בית קברות ואפי' כמה בתי קברות ביום מברך על כל בית קברות

"בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר יֵצֵר אֶתְכֶם בְּדִין וְזֶן אֶתְכֶם בְּדִין וְכִלְכַּל אֶתְכֶם בְּדִין וְאִסַּף אֶתְכֶם בְּדִין, וְיִוֹדַע מִסְפַּר כְּלָכְכֶם, וְהוּא עֲתִיד לְהַחְיֹתְכֶם וּלְקַיֵּם אֶתְכֶם, בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְחַיֵּה הַמֵּתִים"⁷⁷.

72. חזו"ע ברכות עמ' תע.

73. מרן הראש"ל בפנינת ההלכה פר' שלח תשפ"א.

74. חזו"ע ברכות עמ' תע בהע' ד"ה ועל הנהרות, ילקו"י ברכות ס' רכח סע' ד.

75. מרן הראש"ל בפנינת ההלכה פר' שלח תשפ"א.

76. קובץ בית יוסף גליון ז ס' קיא.

77. חזו"ע ברכות עמ' תטז-תז.

אבל אם בלי הרמקול לא שומעים אותו אז לא יוצאים י"ח וצריכים לברך בעצמם⁶⁵.

סט. טוב לתת צדקה לפני היציאה לדרך, שנאמר: צדקלפני יהלך וישם לדרך פעמיו⁶⁶, וטוב שיתן את הצדקה במקום חפצו שצריך להגיע, וכן עדיף שיקבל מאחר משום שלוחי מצוה אינם ניזוקים, ועדיף שיאמר שבל"נ שיגיע אתן צדקה לע"נ ר"מ בעל הנס⁶⁷.

ברכות הראיה

ע. הרואה את ים התיכון אחר ל' יום מברך בשם ומלכות "שעשה את הים הגדול"⁶⁸.

עא. הרואה את ים הכנרת אחר ל' יום, מברך בשם ומלכות "עושה מעשה בראשית", ואפי' אם בירך כבר על ים התיכון את ברכתו, יכול לברך אח"כ על הכנרת את ברכתה⁶⁹.

עב. על ים המלח לא מברכים עושה מעשה בראשית, אך טוב שיהרהר בליבו⁷⁰.

עג. הרואה את הים או הכנרת וכן חיות משונות או בית קברות דרך החלון של הרכב או משקפת, מברך ברכת הראיה על מה שרואה⁷¹.

65. שם, סע' יא.

66. ספר חסידים אות תתרנו.

67. כף החיים ס' קי ס"ק כז.

68. חזו"ע ברכות עמ' תסז.

69. שם.

70. חזו"ע ברכות עמ' תסט.

71. חזו"ע ברכות עמ' תטז.

לכבודם, ואין בזה משום לועג לרש, הא לאו הכי אין לקרות ולשנות בבית קברות משום לועג לרש⁸³.

פו. אין אוכלים, שותים ומעשנים⁸⁴, ומדברים דברים בטלים או קלות ראש, בתוך בית הקברות⁸⁵.

פז. אין מתפללים אחת מג' תפילות בבית הקברות, דהוי לועג לרש, אבל בקברי הצדיקים רשב"י, ר"מ בעל הנס, ובמערות המכפלה וכדו' מותר כיון שאינו בית הקברות והם קבורים עמוק, אבל האריז"ל והב"י, אסור כיון שהם בתוך בית הקברות ואינם קבורים כ"כ עמוק⁸⁶.

פח. בסיום הביקור בבית קברות, נוטלים צרור אבן ונותנים על המצבה, משום כבוד המת להראותו שהיה על קברו. ואח"כ יניח ידו השמאלי על המצבה, ויאמר את הפס':

”וַיִּנְחַד יְהוָה תְּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעִצְמֹתֶיךָ יִחְלִיץ וְהֵייתָ
פְּגָן רוּחַ וְכַמוֹצֵא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכָּבְדוּ מִיָּמָיו”⁸⁷, ויסיים ”תשכב בשלום
ותישן בשלום עד בוא מנחם מבשר שלום, ואתה לך לקץ ותנוח
ותעמוד לגורלך לקץ הימין”

וע"פ הקבלה יש להניח את האבן כבר בתחילת ביקורו, שהוא כמו ציון ומשכן לנפש, ונהרא נהרא ופשטיה⁸⁸.

עט. אסור לכהנים להיכנס לבית הקברות, ואפי' לקברי צדיקים, ועי' לקמן בסימן טהרת כהנים, את המקומות האסורים והמותרים.

פ. בחורים הנכנסים לבית קברות עליהם להכניס את הציציות, שלא יהיה לועג לרש.

פא. על קברי צדיקים כגון רשב"י, ר"מ בעל הנס וכדו' אין מברכים ברכת "אשר יצר אתכם בדין..." לפי שאינם "בית קברות" אלא קברים בודדים⁷⁸.

פב. נכון להתפלל על ציונו של הצדיק להי"ת שיושיענו בזכות הצדיק, והמקום הוא מסוגל לקיבול התפילות. וכן אפשר לבקש מנשמת הצדיק להליץ טוב בעדנו ולהתפלל עלינו לאורך ימים לעבודת השי"ת, ולא שהוא יושיענו⁷⁹.

פג. כדאי להחמיר שנשים בזמן ראיתן לא יכנסו לבית קברות אפי' של צדיקים, אבל בזמן ליבונן, יש להקל⁸⁰. וכדאי שנשים לא ירבו בכלל להיכנס לבית הקברות ששם מתדבקין כל הקליפות⁸¹.

פד. ההולך לקבר של צדיק יש ענין ללמוד דבר בשם אותו צדיק.

מ"מ אם לומדים בלילה רצוי שיקראו משניות ולא לומר מקרא בלילה ואם אינו יודע או שצריך להתפלל על חולה וכדו', יכול לומר תהילים⁸².

פה. המבקרים בבית הקברות וקוראים תהילים או פרקי משניות וכדו', יאמרו לפני כן: "לעילוי נשמת כל מתי ישראל הקבורים כאן, ובפרט לפלוני בן פלונית הקבור כאן" ובזה יהיה מותר לקרות ולשנות, מפני שזה נעשה

78. ילקו"י ספיה"ע עמ' תקכב.

79. חזו"ע אבלות ח"ג עמ' רי.

80. טהרת הבית ח"ב סי' יב סעי' מד.

81. ילקו"י אבלות עמ' רנב.

82. חזו"ע אבלות ח"א עמ' יט.

83. חזו"ע אבלות ג עמ' ריא.

84. חזו"ע אבלות ח"א עמ' תלג.

85. חזו"ע אבלות ח"א עמ' תלה.

86. ילקו"י ספיה"ע עמ' תקכה.

87. ישעיה נח, יא.

88. חזו"ע אבלות ח"א עמ' תנח.

צב. אין להקל בקריעה זו, ולכן אין זה נכון להקנות את הבגדים לאחר כדי להיפטר מהקריעה⁹². ואם חס על חולצה שהיא יקרה וכדו' העצה הנכונה היא שיביא איתו חולצה ישנה ואז יקרע אותה⁹³. ואם מתבייש להישאר עם חולצה קרועה יביא איתו חולצה אחרת להחלפה, ואם לא הביא יכול לחברה ע"י סיכה⁹⁴. ורשאי להגיע לבוש בחולצה רגילה, ואחר שמגיע למקום להחליף בחולצה ישנה, או ללבוש את הישנה על גבי הרגילה, ולקרוע את הישנה, וכשיוצא מן הכותל יחזור להיות לבוש רק בחולצה הרגילה.

צג. רשאי אדם בכל פעם שמגיע לכותל להוסיף עוד קרע על החולצה הקרועה שקרע לפני יותר מל' יום⁹⁵.

צד. אין צריך לקרוע על מקום ביהמ"ק את כל הבגדים שעליו, אלא רק את החולצה⁹⁶, ואפי אם הוא עם חליפה⁹⁷. והלבוש כמה חולצות ומיקל לקרוע רק חולצה אחת רשאי.

צה. בין גברים בין נשים חייבים לקרוע על מקום ביהמ"ק⁹⁸. (אולם אשה שאין לה אפשרות לקרוע כדין באופן שיהיה בצניעות הראויה, ונמנעת מחמת כן, נראה שיש להעלים עין).

צו. מעיקר הדין גם אדם שאינו טהור רשאי להיכנס ולהתפלל בכותל המערבי, והמחמיר על עצמו לטבול ולהיטהר קודם בואו אל הכותל המערבי, ישא ברכה מאת ה'⁹⁹.

פט. בצאתו מבית הקברות יטול ידי ומהמנהג שלא לנגב אלא ימתין שינגבו מאליהם, אבל הנכנס לקברות צדיקים כמו קבר רשב"י ור"מ בעל הנס, יונתן בן עוזיאל ושמעון הצדיק וכדו' אין צריך ליטול ידיו בצאתו משם⁸⁹.

הכותל המערבי

צ. הרואה אחרי שלוששים יום את בית המקדש בחורבנו, (ממקום שנראית כיפת מסגד עומר, או שרואה את כותל המערבי), שנמסר בידי הישמעאלים, אומר:

"בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוד אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה להרפה"⁹⁰, וקורע. וגם בזמן הזה [שהידי ישראל] אין להקל כלל על הרואה חורבן בית המקדש, שאף על פי שכל ירושלים בשליטת ישראל, כיון שהוא נמסר בידי הישמעאלים, ואין אנו יכולים להיכנס לשם, מפני שאנו בחוקת טמאי מתים, הרי בהמ"ק בחורבנו, עד שיבא מלך המשיח⁹¹.

צא. וקריעה זו צריכה להיות מעומד, וצריך לקרוע טפח [8 ס"מ], בצד שמאל כנגד הלב, ואין הקריעה מתאחה לעולם. ואם היה הולך ובא לירושלים ורואה בהמ"ק בחורבנו, אם עברו שלשים יום חוזר וקורע. וטוב שיכוין גם על ירושלים. והדר בירושלים וראה בהמ"ק חרב, אפילו עברו שלשים יום שלא ראהו, אינו צריך לקרוע.

89. ילקו"י על השכמת הבוקר עמ' תיב.

90. ישעיה סד, י.

91. חזו"ע תעניות עמ' תלח, ילקו"י תעניות עמ' תקצב.

92. ילקו"י תעניות עמ' תקצה.

93. ילקו"י תעניות עמ' תקצח.

94. ילקו"י תעניות עמ' תקצט

95. מרן הראש"ל שליט"א בשיעורו מוצ"ש פר' אחרי מות- קדושים תש"פ.

96. ילקו"י תעניות עמ' תקצו.

97. ילקו"י תעניות עמ' תקצז.

98. ילקו"י תעניות עמ' תקצז.

99. יבי"א ח"ט יו"ד סי' יא.

קד. ברכה זו רשאי לברכה אחת לל' יום¹⁰⁶. (מן הנכון רק בפעם הראשונה שראה בחיים שלו לברך ואחרי ל' יום רק להרהר¹⁰⁷).

קה. גם על קוף קטן שהוא פחות ממידת האדם רשאי לברך ברכה הנ"ל, משום שהוא דומה לאדם במקצת דברים¹⁰⁸.

קו. הנוגע בבעלי חיים טמאים, כמו חתול או כלב, יש אומרים שאין צריך ליטול את ידיו, וטוב להחמיר ליטול ידיו היכא דאפשר. והוא הדין בנוגע בבעלי חיים טהורים, שטוב להחמיר להצריך נטילת ידים, דמן הסתם בעלי חיים מטונפים הם. אך אם הם נקיים אין צריך נטילת ידים¹⁰⁹.

קז. כל הברכות שמברך אחת לשלושים יום, אינו כולל את יום הראיה ולא את היום שעומד בו.

קח. לכתחילה לא יזרוק לחיות אוכלים דרך בזיון, אך מותר להניח לפני החיות, אם זה פחות מכזית או אוכל שאינו מבושל, אך לא יניח להם דבר שברכו עליו, או שנגע בפרוסת המוציא¹¹⁰.

הזמנת קוסם

קט. אסור לעשות קסמים ודברים שיש בהם אחיזת עיניים, וכן אסור להזמין קוסם למופעים וכדו', אפי' שאומר שעושה אחיזת עיניים ולא קסמים¹¹¹, ואם כבר הזמינו את הקוסם, מותר לאחרים להשתתף במופע ולראות את

106. חזו"ע ברכות עמ' תנג.

107. השיעור השבועי ח"א עמ' מב.

108. קובץ בית יוסף גליון ז, ס' קיא, אות ב.

109. ילקו"י על הלכות השכמת הבוקר עמוד תל. שארית יוסף חלק א' עמוד סה.

110. משפטי שלמה ח"א ס' ו.

111. חזו"ע שבת ח"ג עמ' תק.

צז. חובה קדושה להיכנס ליד הכותל ביראת כבוד ובכובד ראש, וכן לא לאכול ולשתות ולא לדבר דברים בטלים, וכ"ש לא לעשן בכותל¹⁰⁰.

צח. אסור לבוא ליד הכותל לשם ביקור של טיול או לשם צילום בלבד¹⁰¹.

צט. מי שיש לו פלאפון, צריך לכבותו קודם שיכנס לכותל וכן צריך לעשות תמיד קודם שנכנס לביהכ"נ¹⁰².

ק. מצוה לנשק את אבני הכותל ולחונן עפרו¹⁰³.

קא. עי' לעיל סע' יג שהזכרנו שמותר להתפלל בכותל המערבי ואינו נחשב למקום פתוח.

גן חיות

קב. אין שום מניעה בללכת לגן חיות, ובמיוחד כשעייף מלימודו ואין בזה ביטול תורה, וכן רואה את פלאי בריאתו של הקב"ה, ויכול לסייע לו בלהורות הלכה ע"י שיראה חיות מה טהור ומה טמא¹⁰⁴. [שאין בזה מלחמת שוורים]¹⁰⁵.

קג. הרואה פיל או קוף, וכן ינשוף מברך בשם ומלכות "משנה הבריות".

100. ילקו"י תעניות עמ' תרכח.

101. ילקו"י תעניות עמ' תרלב.

102. ילקו"י תעניות עמ' תרלד.

103. חזו"ע תעניות עמ' תמד.

104. יבי"א ח"ד או"ח ס' כ.

105. ילקו"י ס' קעט סע' י.

הקסמים, אך לא יהיו בין הראשונים אלא יכנסו רק לאחר שכבר יש ציבור והתחיל המופע, וכן לא יקומו וישתפו איתו פעולה.¹¹²

בחוץ ים

קי. ברכת הראיה על הים וברכת הגומל עי' מ"ש דלעיל.

קיא. מעיקר הדין מותר לילך בחוף הים בגילוי ראש, ולא רק כשהוא בתוך המים, אלא גם בחוף.¹¹³

קיב. כאשר יושבים לאכול ולהינפש זמן מה בחוף הים, נכון לחבוש כיפה, ובפרט שצריך לברך, שאין לברך בגילוי ראש¹¹⁴, ואין להניח את ידו על הראש אא"כ בתוספת בגד כגון עם השרוול או ישים מטפחת, מגבת וכדו', וכן יכול לבקש מחברו שיניח עליו את ידו.¹¹⁵

קיג. אם צריך לברך ברכת המזון, הנכון שיברך אחר שיתלבש, אך אם א"א כגון שיעבור הזמן או שמא ישכח וכדו', יברך שישים על חלק גופו העליון מגבת.¹¹⁶

112. הרה"ג ר' שמעון ללוש שליט"א.

113. ילקו"י סי' ב סע' יז, אגרות השקפה ומוסר סי פט.

114. שם.

115. ילקו"י שבת כרך א ח"ג עמ' צב.

116. אגרות השקפה ומוסר סי' פט.

קיד. יזהר שמברך שלא יברך מול ערוה אבל מול ערות קטן פחות מגיל תשע יכול לברך, דלא דמי לקורא ק"ש שמחמירים.¹¹⁷

קטו. כשנמצאים בים או בבריכה בלי כיפה, מותר לדבר דברי תורה או הלכה רק שלא יזכיר פסוקים או שם ה'.

קטז. אין לאשה להתרחץ בחוף נפרד לנשים, כשיש שם איש המשמש כמציל, או אנשים המוכרים משקאות או כיסאות, אלא תרחץ בים כשחלוק רחב על כל גופה.¹¹⁸

קיז. יש לפקוח עין על הילדים הקטנים לבל ישארו לבד בחוף הים, שיכולים להיכנס למים וח"ו לבוא לידי סכנה.¹¹⁹

קיח. מי שאינו יודע לשחות ונכנס למים שעוברים את המותניים, מכניס את עצמו לסכנה.

קיט. אין להיכנס לים סוער או שיש זרם מים עז, שא"א להעריך את העוצמה והמערבלות.

קכ. אין להיכנס עם הרבה בגדים למים שמכבידים על הגוף, ובמיוחד במצב סכנה, מקשה על החילוץ.

קכא. מיותר לציין שאין להיכנס לים כאשר אין מציל, וחובה לשמוע לו, ואף לעזור לו, וכ"ש שאין להיכנס לחוף לא מורשה ע"פ החוק.

קכב. יש לשים לב שבחופים ובמיוחד בכנרת, יש את המדרגה וגורמת שהמים נהיים עמוקים, ומהווים סכנה.

117. ילקו"י סי' עה סע' ב.

118. ילקו"י קונ' קדושים תהיו עמ' קצא מהדורה תשפ"א.

119. הדברים נכתבו ע"פ בקשת הראש"ל שליט"א, שכאב את עמו לבל יהיה אסון ח"ו.

קכג. צריך להיזהר ששוכבים על מזרן ים, גלגל וכדו', לבל יצוף ויסחף למקום מרוחק, וכן אין לרדוף אחר כדור ים או גלגל שיתרחק מהחוף, שלא יכנס למצב סכנה.

ברכות הנהנין

בזמן הקיץ ובפרט בזמן טיולים אוכלים יותר חטיפים, ממתקים, גלידות וכדו', לכן יש לשים לב על ברכות הנהנין שמצויים בזמן הזה, כמו שיתבאר לקמן, וכן יבואר בהמשך דין שינוי מקום בהולכי דרכים.

קכד. קסיטה, והיא גלידה שמונחת בין שני ביסקויטים, מברך על הביסקויטים בורא מיני מזונות ופותר את הגלידה, כיון שהביסקויטים חשובים גם מצד עצמם ואינם טפלים לגלידה¹²⁰.

קכה. גלידה בגביע פשוט, שטעם הגביע טפל, מברך על הגלידה ופותר את הגביע, כיון שהגביע אינו עשוי לאכילה בפני עצמו. ואף שבסוף האכילה נשאר רק מהגביע, אין צריך לברך עליו¹²¹.

קכו. גלידה עם גביע מתוק (טילון), אם יכול לאכול את הגלידה עם הגביע ביחד, יברך מזונות. אבל אם אוכל בנפרד דהיינו מתחיל מהגלידה למעלה ואח"כ אוכל את הגביע, יברך בתחילה על הגלידה שהכל וכשמגיע לגביע יברך מזונות.

120. חזו"ע ברכות עמ' רפט.

121. חזו"ע ברכות עמ' רפט.

קכז. גלידה וכן ג'לי דינם כמשקה, ולכן אף אם אוכל יותר משיעור שתית רביעית, אינו מברך ברכה אחרונה, מאחר שברור ששהה באכילתו יותר משיעור רביעית¹²².

קכח. כיון שדנים את הגלידה, הג'לי והמעדן כמשקה, לכן אין מברכים עליהם בתוך הסעודה "שהכל", בין בגלידה פרווה בין חלבית, ועדיף לאוכלה אחרי ברכת המזון, או שיאכל סוכר וכדו' ויברך שהכל, ויפטור את הגלידה או את המעדן והג'לי¹²³.

קכט. גלידה שיש בה שברי עוגיות מברך עליה מזונות, כיון שהעוגיות באים להטעים, והוא שצריך להיעזר בשינוי ללעוס את העוגיות.

קל. אייס קפה שהוא ברד ברכתו 'שהכל' ומכיון שא"א לשותות רביעית בבת אחת לא מברכים ברכה אחרונה, ואייס קפה עם שברי עוגיות, אם העוגיות לא נשתהו הרבה וצריך ללעוס הרי ברכת האייס קפה מזונות, ואם העוגיות התערבבו, ואין צריך ללעוס, אלא נבלעים ברכתו שהכל¹²⁴. ולגבי ברכה אחרונה אם העוגיות רכות ונימוח בפה לא יברך ברכה אחרונה, ואם לעס אותם בזמן של 7.5 דק' אז יבדוק אם יש שישית עוגיות מכלל אייס קפה ויברך 'על המחיה'.

קלא. מסטיק ברכתו שהכל¹²⁵. (אמנם אין דרך בני תורה ללעוס מסטיק, אבל יש הלועסים כדי להתרכז בנהיגה או למנוע הקאות באוטובוס שנוסע נסיעות ארוכות וכדו').

קלב. צנימים או קראנץ' באגט/פיתה המצויים כיום באריזות, ברכתם "בורא מיני מזונות"¹²⁶.

122. חזו"ע ברכות עמ' קמו.

123. ילקו"י ברכות עמ' קצח, יב"א ח"ה סי' יח הע' 10 במלואים.

124. כתי"ק מרן שליט"א ע"פ מ"ש בחזו"ע ברכות עמ' קפז ד"ה אורז.

125. ילקו"י ברכות עמ' תמב.

126. כתי"ק של מו"ר הראש"ל שליט"א.

שעושים במבנה ולעיתים מתירס רגיל, (וגם מתירס רגיל הדבר לא יצא ממחלוקת אם לברך עליו אדמה), משא"כ במבנה ההכרח לעשות מתירס מיוחד ולכן ברכתו אדמה לכל הדעות¹³², ואם בירך על מים 'שהכל' ואח"כ אוכל במבנה צריך לברך 'בורא פרי האדמה' שהיא ברכתו ואין ספק¹³³.

קלא. הרוצה לקחת לחם לטיול ויודע שלא יוכל לטיול ידיים ולברך ברכת המזון וכדו', יכול לקחת לחם ולחצות אותו באופן שיהיה פחות מכזית, ולטגן עם ביצה בשמן, ומברך ברכתו מזונות, ואין בזה קביעות סעודה, ותמיד ברכתו האחרונה 'מעין שלש' ואין קביעות סעודה.

קלח. השותה מיני משקים דרך קש. אינו מברך ברכה אחרונה, כיון שא"א שלא ישהה יותר מכדי שיעור שתית רביעית¹³⁴.

קלט. הנמצאים במקום שמוכרים 'קוקה-קולה' בלי הכשר או הכשר חו"ל מותר לשתותם.¹³⁵

קמ. אדם השותה מים ישירות מהברז או מ'קולר' יכול לברך שהכל, [באופן שיודע שזה תקין] ולאחר הברכה יפתח את הברז או הקולר ואין צורך לראות את מים, אלא כיון שיודע שכשיפתח את הברז יצאו מים ודעתו על המים שיצאו¹³⁶.

דיני נט"י המוציא וברכת המזון

קמא. אם אוכל פיצה או לחמניה מתוקה, בורק'ס ורוגעל'ך וכדו', עד 160 גרם, ברכתו מזונות ועל המחיה, וא"צ נטילה. משיעור 160 גרם נוטל ידים בלא ברכה ומברך

132. שלחן המערכת ח"א עמ' תכח.
133. כת"י של מרן הראש"ל שליט"א.
134. הליכות עולם ח"ב עמ' קכו.
135. כת"י קמרון הראש"ל שליט"א.
136. כת"י ק של מרן הראש"ל שליט"א.

קלג. האוכל פיצה אם יש טעם מתוק בבצק, ברכתו מזונות¹²⁷, ואם יש טעם של בצק רגיל כמו לחם, אזי ברכתו "המוציא לחם מן הארץ"¹²⁸.

קלד. ברכת החמין [הצ'ולנט]: אם אוכל כל דבר בנפרד דהינו, תפו"א, בשר, מברך כל דבר כברכתו, ואם אוכל הכל בכף אחת, אם אין דגן מברך לפי הרוב, ואם יש דגן כגון חיטה או גריסים ברכתו מזונות, אבל ברכה אחרונה מברך נפשות, שבדרך כלל אין שישית דגן מעורבת בכל החמין ולא אוכל שיעור כזית (27 גר') כדי אכילת פרס (7.5 דק), אבל אם אכל קמח כגון, קישקע שהוא בצק ובדרך כלל יש לו שיעור ואוכל כזית בתוך אכילת פרס, מברך 'על המחיה' ופוטר את כל החמין¹²⁹.

קלה. מי שיש לפניו מאכל שברכתו מבוררת ומאכל שברכתו שנויה במחלוקת עדיף שיאכל את המאכל שברכתו מבוררת תחילה ויכוין בפירוש שלא לפטור את המאכל שברכתו שנויה במחלוקת¹³⁰, ובדיעבד אם בירך ואכל פרי שברכתו מבוררת, אינו יכול לברך אח"כ על פרי שהוא ספק מה ברכתו, כגון: בירך העץ על תפוח, אינו יכול לברך על בננה, אננס, פאפיה וכדו' שברכתם האדמה מספק, וכן שוקולד שברכתו שהכל מספק העץ¹³¹, אא"כ כיון שלא לפטור את הפרי השני.

קלו. ובחטיפים לדוגמא: האוכל במבנה שברכתה המבוררת היא "אדמה" אינו יכול לברך אח"כ על צ'יטוס, אפרופו ושאר חטיפי תירס שבירכתם "שהכל" מספק שאיננו יודעים מאיזה תירס עשוי, שלעיתים עושים את זה מהתירס

127. שמעתי מהרה"ג ר' אושרי אזולאי הי"ו שהכשר בד"ץ "בית יוסף" ו"יורה דעה" עושים הפיצות שלהם בבצק של לחם רגיל כדי שהברכה תהיה המוציא ולא יתבלבל הצ'יבור, אך הכשר "העדה החרדית" עושים מתוק אבל לענ"ד כל מקום לגופו, וישאל את בעל החנות, וכדאי מאד לטעום לפני מהבצק שלא יטעה.

128. חזו"ע ברכות עמ' נה.

129. ידי"ן גיסי הגר"ש ללוש שליט"א מח"ס "נשמע קולם" ג"ח ומו"צ בעיר אלעד.

130. חזו"ע ברכות עמ' רעו.

131. יבי"א ח"ח סי' כז ובהע' 4.

קמח. אם נוסע באוטובוס ציבורי ואין אפשרות להשיג מים והנסיעה ארוכה, יעטוף ידיו במפה או שקית נילון ויאכל.

קמט. אם אין לו מים והוא רעב הרבה, כגון, שהוא באוטובוס ציבורי, יעטוף ידיו בשקית נילון, או במפית או בכפפות וכדו', ויאכל את הלחם¹⁴³. ולא מספיק שיעטוף את האוכל, כי ידיו מגולות ויכול לגעת בלחם.

קנ. כשעוצרים בדרך כדי לאכול וליטול ידים במקום שיש מים, ולהמשיך לאכול באוטובוס אח"כ, עדיף שאחר שיטול ידיו ויתחיל לאכול באוטובוס, ובדיעבד אם התחיל בחוץ ובא להמשיך אח"כ באוטובוס, אינו חוזר לברך, שספק ברכות להקל.

קנא. בפארקים שהברז לנטילת ידים מרוחק ממקום האכילה, רשאי ליטול שם ידיו, ואין ההליכה נחשבת להיסח הדעת, שהליכתו לצורך הסעודה.

קנב. מעיקר הדין מותר לשבת ולאכול בספסל או בשולחנות בפארקים, אולם אין ראוי לאכול ברחוב לעיני כל, אך בשולחנות בפארקים אין שום מניעה¹⁴⁴.

קנג. הצולים בשר על האש בפארקים (במיוחד במקומות שיש שם גויים), ישימו לב לבל ישאירו את הבשר, בלי משהו עליו, ואם עזבו את הבשר, אז אם מכירים את הבשר בטביעות עין ע"י סימן וכדו', שניכר שלא החליפו את הבשר, מותר לאכול¹⁴⁵.

קנד. בפארקים שמוקמים שם מנגלים ציבוריים, אין להשתמש ברשת של המנגל, שיתכן וצלו שם בשר טריפה, אלא יש להחליפה. אבל המנגל ואפי' שאריות הפחמים, מותר להשתמש בהם אחר ליבון קל, שיבעיר גחלים ויתנם

מזונות ועל המחיה. וביותר משיעור קביעות סעודה שהוא 216 גר'¹³⁷ לדין שהולכים לפי משקל, יטול ידיו¹³⁸ (המברך על הנטילה י"ל ע"מ שיסמוך), ויברך המוציא וברכת המזון.

קמב. שאוכל דברי מזונות יותר מ - 160 גר' מכיון שנכנס לספק סעודה לכן לא יברך על מיני תרגימא ושתייה וכיוצ"ב.

קמג. כשאוכל פת, מעיקר הדין צריך ליטול ידים בלי ברכה רק כשאוכל כזית שהוא 27 גר', ולא יברך על הנטילה (כיון שאוכל פחות מכביצה). אבל טוב ליטול ידים גם שאוכל פחות מהשיעור הנ"ל¹³⁹.

קמד. האוכל כביצה, שהוא 54 גרם, חייב בנטילת ידים בברכה, אבל פחות מהשיעור הנ"ל, חייב בנטילת ידים בלי ברכה.

קמה. שיעור נטילת ידים לסעודה הוא רביעית מים. ומכל מקום טוב להוסיף וליטול בשפע, דאמר רב חסדא, אנא משאי (נוטל) ידי מלא חפני, ויהבו לי מן שמיא טיבותא מלא חפני¹⁴⁰.

קמו. חייב לחזר אחרי מים לנט"י עד שיעור כ 4 מיל' [3840 מטר] לפניו, בדרך שהולך לשם, ומיל לאחריו [960 מטר] ואם נוסע ברכב השיעור הוא לפי זמן נסיעה, כלומר 72 דק' לפני, ו-18 דק' לאחריו, דספק דרבנן לקולא¹⁴¹.

קמז. שנוטל ידיו צריך ליטול ידיו דוקא מכלי, ואם אין לו נטלה יכול ליטול ידיו עם כוס חד-פעמי, או בקבוק¹⁴².

137. ילקו"י ספיה"ע עמ' תקמה, וע"ע מ"ש בילקו"י פסח פסח כרך ג עמ' תשעט.

138. ילקו"י ברכות עמ' יז.

139. ילקו"י ברכות עמ' יד.

140. ילקו"י ח"ג דיני ברהמ"ז עמ' יט.

141. שו"ת הראש"ל ח"ב סי' כ.

142. ילקו"י ברכות עמ' נד.

143. שו"ת הראש"ל ח"ב סי' כ.

144. עי' בשו"ת הראש"ל ח"ב חו"מ סי' א הגדר של אוכל בחוץ.

145. ילקו"י איסור והיתר ח"א עמ' קלו.

קס. בגינות ושטחים פתוחים כשמצויים זבובים ויתושים, יש לשים לב שאין נכנסים למאכל או למשקה, ומעיקר הדין אפשר להורגם, כיון שנהרגים ישר ועוד יש בזה צורך לאדם¹⁵³.

קסא. שהולכים לגינות ופארקים ושמים את המאכלים ומשקים מתחת לעגלה שהתינוק ישן שם, אין מניעה לכך¹⁵⁴.

שינוי מקום לנוסעים [ודיני המסיה דעת]

קסב. כשאוכל תוך כדי הליכה חטיפים, פיצוחים, או שותה מים וכדו', אינו צריך לברך בכל מקום שהולך, אפ"ל נכנס ויוצא מרשות לרשות, כיון שלא קבע מקום לאכילתו. ואם בתחילה קבע מקום לאכילתו ואח"כ נמלך להמשיך אכילתו בדרך הילוכו, בדיעבד אינו חוזר לברך, שספק ברכות להקל.

קסג. אדם שבירך "שהכל" ושתה רביעית, או אכל עוגה וכדו' ובדעתו להמשיך לשתות עוד בהמשך הדרך [אבל לא מיד], רק שחושש לשכוח ברכה אחרונה "בורא נפשות" או "על המחיה", יברך ברכה אחרונה, ואח"כ כשירצה שוב ימשיך לאכול בלי לברך ברכה ראשונה ואם אכל שיעור יברך ברכה אחרונה¹⁵⁵.

קסד. האוכל באוטו או באוטובוס אע"פ שהוא נוסע ממקום למקום ואפ"ל מעיר לעיר, אין זה נקרא שינוי מקום, כיון שהרכב הינו רשות בפני עצמו.

קסה. האוכל ברכב דבר שברכתו האחרונה "נפשות" ויצא לתדלק או לקנות משהו, מברך כשחוזר לאוטו, ברכה ראשונה. אבל אם יצא עם המאכל או

בצידי המנגל שיגיע לרתיחה. וישתדל שלא להניח המאכלים על המנגל עצמו, אלא על הרשת או באויר מעל המנגל¹⁴⁶.

קנה. הצולים כבד על האש ורוצים אח"כ לבשלו, שעדיין לא עובר ג' ימים מהשחיטה, צריכים לחותכו שתי וערב, והנחת מקום החיתוך כלפי מטה, אבל הצולים כבד ואינם מעוניינים לבשלו אח"כ, טוב להחמיר לחתוך שתי וערב, ויניח מקום החיתוך כלפי האש, ויצלה את הכבד משתי הצדדים¹⁴⁷.

קנו. מים אחרונים חובה, גם לנשים¹⁴⁸.

קנז. יטול ידיו עד פרק שני של האצבעות ועדיף עד סוף פרקי האצבעות¹⁴⁹, ויכול לעשות ע"ג קרקע או אם הוא באוניה אז יכול לתוך הים אבל לא על ריצפת האוטובוס אלא לתוך הפח או כלי אחר¹⁵⁰.

קנח. אם אין לו מים למים אחרונים יכול לעשות בשאר משקים חוץ מיין¹⁵¹, ואם אין לו גם את זה בדיעבד יכול לעשות מים אחרונים ע"י מגבונים לחים¹⁵², [ובשבת יעשה בנחת]. (ובשעת הדחק גדול כשיש לו בקבוק עם קרח יעשה ע"י האדים שיש על הבקבוק).

קנט. יכול לעשות מים אחרונים ישר מהברז, ואין חיוב בכלי, וכן יכול ע"י בקבוק, ומותר לשתות אח"כ מהבקבוק ואין זה מיקרי שיורי רחיצה.

146. אדם שנמצא במקום שאין לו מקוה להטביל את רשת המנגל, עצה שיעץ הראש"ל בקורונה, שהמקוה סגור יתן את הכלי לגוי במתנה, ויחזור וישאלנו מן הגוי (כך צריך יר"ש לעשות אם קרה לו כך בשבת). כמוכן בשעת הדחק גדולה, ונכון לשאול מורה הוראה באותה שעה.

147. ילקו"י איסור והיתר כרך א עמ' תצט, תקג.

148. ילקו"י ברכות עמ' רמד.

149. ילקו"י ברכות עמ' רמט.

150. ילקו"י ברכות עמ' רמו.

151. ילקו"י ברכות עמ' רנג.

152. מרן הראש"ל בהסכמה לשו"ת "אש בליבי" להרה"ג ליאור גלזר שליט"א

153. ילקו"י ברכות עמ' קטז.

154. ילקו"י סימן ד סע' ו.

155. ילקו"י ספיה"ע ושבועות עמ' תרמט.

דינים השיכים לבתי מלון וצימרים

קעב. המצוי היום בבתי מלון שיש כיור רק בחדר האמבטיה שיש שם גם שירותים, אין להתיר לכתחילה ליטול שם ידיו, שחרית וכן לסעודה, אא"כ בשעת הדחק ואין לו מקום אחר, יטול שם ידיו ויברך בחוץ¹⁵⁹. וכשיגיע למקום שיש בו כיור יטול שוב נטילת שחרית בלא ברכה.

קעג. הרוצה להשתמש מכלים של הצימר או בית המלון, אם זה כוסות וכדו' מותר להשתמש ואין צורך להטביל, דהוי כלי סחורה¹⁶⁰.

קעד. ואין שום בעיה להשתמש בקומקום חשמלי דהוי מחובר לקרקע, ואין חייב להטבילו¹⁶¹.

קעה. טוסטר אובן או מיקרו-גל יכשיר משום שאינו יודע אם חיממו שם בשרי או חלבי (ובלבד שלא חיממו בו איסורים גמורים), והמיקרוגל כך הכשירו: יש לנקותו יפה עם חומרי ניקוי באופן שאם נותרו שיורי מאכל יפגמו מהחומר ניקוי, ולהשהותו (כך 24 שעות בלי להשתמש בו), ואח"כ לתת בו כוס לא גבוהה עם מעט מים ומעט חומר ניקוי (לא אקונומיקה, מחשש סכנה!!!), ולהפעיל המיקרוגל על החום הגבוה ביותר בין חמש לעשר דקות, כדי שיספגו החומרי ניקוי בדפנות, והוכשר בכך. (ובפסח טוב לכסות את המאכלים שמחמם בו)¹⁶². ואם זה טוסטר אובן או תנור אפיה יכשירו כך: ניקיון יפה במטלית רטובה בכל דפנות התנור, במים וחומר ניקוי, ימנע מלהשתמש בתנור למשך 24 שעות, ולאחר מכן יסיק את התנור בחום

המשקה בידו וממשיך לשתות, אין צריך לברך לא ביציאתו ולא בחזרתו. ומ"מ אם אוכל דבר שברכתו "מעין שלש", אפילו לא היה המאכל בידו ביציאתו, בדיעבד אין צריך לחזור ולברך.

קסו. אם אכל ושתה, ובירך ברכת המזון, ואח"כ רוצה להמשיך לשתות, צריך לברך ברכה ראשונה, על השתיה ששותה אחר הסעודה אפי' משקה שהתחיל לשתות בתוך הסעודה, כיון שברכת המזון נחשב כסילוק גמור¹⁵⁶.

קסז. הלומדים בישיבות בין הזמנים ושותים תה או קפה, מידי פעם, מברך רק פעם אחת ברכה ראשונה, ואין צריך לברך עוד, ואפי' שיצא לבית הכסא, לא הוי הפסק, אא"כ יצא לרשות אחרת, וחדר מדרגות של בתי מדרש נחשבים לרשות אחת, ולא יעשה תנאי שלא לפטור את שאר השתיה¹⁵⁷.

קסח. היה יושב ואוכל, והפסיק כדי להתפלל באותו מקום, אין התפילה נחשבת להפסק ולהיסח הדעת, ויכול להמשיך ולאכול אחר התפילה, בין אם אכל פת שצריך לברך ברכת המזון, לבין אם אכל דברים שברכתם האחרונה נפשות או מעין שלש.

קסט. אם באמצע אכילתו ישן שינת ארעי (כגון באוטובוס וכדו') אפי' זמן מרובה, אין צריך לחזור ולברך. ואם ישן שינת קבע, (על מיטה) אפי' מעט זמן, צריך לחזור ולברך.

קע. מותר להניח מאכלים ומשקים בתא המטען של האוטובוס או המטוס, אפי' שישנים מעליהם¹⁵⁸.

קעא. אדם שאכל או שתה, בחוף הים ודעתו אחר שיכנס ויצא מהים שוב לחזור לאכול ולשתות אין צריך לברך שוב.

159. ילקו"י או"ח א דיני השכמת הבוקר עמ' תמ.

160. הליכו"ע ח"ז עמ' רנא.

161. הליכו"ע ח"ז עמ' רסה בהערה, ילקו"י ספיה"ע עמ' תקכב, ועי' באינדקס הכשרת כלים שיצא ע"י מכון משנת יוסף.

162. ילקו"י פסח כרך ב עמ' שסח.

156. ילקו"י ספיה"ע ושבועות עמ' תרמט.

157. ילקו"י ספיה"ע ושבועות עמ' תרמט.

158. ילקו"י סימן ד סע' לו.

שבת מנוחה

קפ. המתארח במלון בשבת בלבד, ובמוצ"ש משלם שכר על שהותו במלון, אין בזה שכר שבת, וה"ה בצימר אפי' שמביא מעצמו את המאכלים והמשקים¹⁶³.

קפא. שנמצאים שבת בבית מלון וכדו', ומתפללים בחדר אוכל או כל מקום שאין שם קביעות להתפלל ואין שם ס"ת, אין לומר בתפילת ערבית של ליל שבת, ברכת מעין שבע¹⁶⁴.

קפב. בית מלון שכל האורחים מדליקים נרות שבת בחדר האוכל, לספרדים רק האשה הראשונה יכולה לברך לפני ההדלקה, אבל מי שבאה אח"כ לא תברך שאין מברכים על תוספת אורה¹⁷⁰. ולא יעשו תחבולות, כגון שהנשים יברכו יחד שהרי א"א לצמצם, וכן לא יעשו שאחת תדליק נר יותר גדול שידלק יותר זמן מהשניה, שעצם הברכה שאין לברך על תוספת אורה, הנכון יותר להדליק בחדר וכדלהלן.

קפג. בתי מלון ששמים בלובי שולחן עם נרות, אין להדליק ולברך שם, דאין זה מקום אכילה או שינה אלא מעבר, והמברכת שם הרי זה ברכה לבטלה¹⁷¹.

קפד. ולכן יש להדליק בחדר בבית המלון, אלא שהנהלת המלון אוסרת מחמת הסכנה, (ויש להישמע להוראה זו), ולכן יש לצאת ידי חובת הדלקת נרות שבת ע"י שתדליק בחדרה נורת ליבון, וכשאר נורת ליבון, אפשר גם ע"י

הגבוה ביותר שאפשר, וישאירוהו כך דולק למשך שליש שעה לפחות ורצוי שיהיה דלוק כחצי שעה עד שעה במידת החום הגבוהה ביותר¹⁶³.

קעו. במקום תבניות ישתמשו בתבניות חד-פעמיות, ויש לשים לב אם זה תוצרת חו"ל או בהכשר בד"ץ העדה החרדית אז טעונים טבילה דהוי כלי. וכן הרשת של המנגל החד-פעמי, אבל בשעת הדחק במקום צורך גדול באופן שאינו יכול להטביל, אפשר להקל להשתמש בהם באופן אקראי ללא טבילה¹⁶⁴.

קעז. אם יש בצימר מנגל עם רשת מחובר, אין ראוי להשתמש בו, אלא יביא מנגל משלו. ובדיעבד שלא הביא מנגל, יניח על המנגל רשת משלו ע"י הגבהה. אבל אין להשתמש ברשת של הצימר. (כיון שיש סבירות שהשתמשו בה למאכלות אסורות שאז ההכשר של הרשת אינו מעשי)

קעה. יש לפקוח עיניים הן על הכשרות, במיוחד שהבשר בקר יהיה "חלק בית יוסף" (וכמובן שאין צריך לומר לוודא שאין בעיה של פריצות ח"ו), אבל בעופות אפשר להקל יותר ולסמוך על כל כשרות שהיא למהדרין¹⁶⁵, אם בישלו חמין וכדו' עם בשר שאינו לפי שיטת הבית יוסף, יכול לאכול את שאר החמין שבסיר מלבד הבשר¹⁶⁶.

קעט. אדם שהגיע למלון שהכשרות טובה גם של הבשר, אך יש בעיה של בישולי גויים, בדיעבד ובשעת הדחק אפשר להקל¹⁶⁷.

163. ילקו"י פסח כרך ב עמ' שס.

164. חזו"ע שבת ב' עמ' נו, ילקו"י ספיה"ע תקכ-תקכב.

165. קובץ בית יוסף גליון כ, סי' קב עמ' יח.

166. כת"י מרן שליט"א.

167. כת"י של מרן הראש"ל שליט"א.

168. חזו"ע שבת ח"ו עמ' ט.

169. חזו"ע שבת ח"א עמ' שעג.

170. ילקו"י שבת כרך א ח"ב עמ' פא.

171. ילקו"י שבת כרך א ח"ב עמ' רג.

מנוורת פלורסנט או מנוורת לד, ותברך לפני שמדליקה, (ואפי' אם צריך יכולה להדליק המנוורה של השירותים רק תעמוד מבחוץ ותברך)¹⁷².

קפה. יש לקדש רק על יין בהכשר מהודר לספרדים שיש בו רוב יין, (כגון כרמל מזרחי, בציר, אפרת ועוד), ולא להתחשב במה שכתוב שזה גם "לפי שיטת בית יוסף" (עי' בילקו"י שובע שמחות עמ' קסו שפקעה נאמנותם), ואם אין שום אפשרות להשיג כזה יין, בליל שבת יקדש על הפת¹⁷³, ובבוקר יקדש על חמר מדינה, כגון בירה לבנה וכדו', ולא יעשה קידוש על היין ויברך שהכל שאינו נקרא חמר מדינה¹⁷⁴.

קפו. ספרדי ששומע קידוש או הבדלה מאשכנזי, המקדש על יין שלפי שיטתם, יוצא ידי חובת קידוש¹⁷⁵.

קפו. מותר לפתוח בשבת את חלקה העליון של המזוודה, אפי' שיש בה מוקצה כגון: כסף, מצלמה, פלאפון וכדו', שמכסה המזוודה היא חלק עיקרי מהמזוודה, ואינה בטלה למוקצה, ועוד כשפותח וסוגר נחשב שמטלטל את המוקצה בטלטול מן הצד לצורך דבר המותר¹⁷⁶.

קפח. מותר לעבור במקום שהוצבו מצלמות אבטחה, הפועלות כל שעות היממה, כגון בכותל, שאינו מתכוין להצטלם כלל¹⁷⁷.

קפט. מלונות שהוצבו מד חם אוטמטי בכניסת אדם, מותר להיכנס אפי' שנמדד החום וכותב ע"ג מסך, דפסיק רישא שלא נחא ליה¹⁷⁸.

172. חזו"ע שבת ח"ב עמ' ריב, ילקו"י שבת כרך א ח"ב עמ' פא-פב.

173. ילקו"י שבת כרך א חלק ג עמ' סה.

174. שובע שמחות ח"א ע"ש דלא דמי למה שנהג מרן בחופה.

175. יחו"ד ח"ו סי' יט, ילקו"י שבת כרך א חלק ג עמ' תרב.

176. דין זה נלמד מפתחת דלת שעליה נרות, כמ"ש בחזו"ע חנוכה עמ' קפב, וכן מדלת ארון שתלוי עליה מוקצה.

177. ילקו"י ד' תעניות עמ' תרעד.

178. מרן הראש"ל בשיעורו במוצ"ש פר' 'חקת' תשפ"א.

קצ. צימרים שיש בהם מדי מים דיגיטליים, מותר לפתוח המים בשבת¹⁷⁹.

קצא. מותר לזרוק אשפה לפחי אשפה שיש שם חיישנים, שכאשר הפח מתמלא החיישן מזהה ושולח איתות לחדר בקרה לעירייה, כדי שיבואו לפנות את האשפה¹⁸⁰.

קצב. מותר לשבת ולהשתזף בשמש בשבת, ואין בזה לא משום רפואה ולא משום צובע, אך לא ישב הרבה עד מצב שיצטער, שאסור להיצטער בשבת¹⁸¹.

קצג. הרוצה כדי להגן על עצמו מפני השמש יכול לשים ספרי הגנה על הגוף, ולא ישים משחה משום ממרח, שחפץ שהמשחה תישאר על גופו¹⁸².

קצד. הרגיל לרחוץ כל גופו בכל יום, או יומיים, ואם לא יתרחץ בשבת, יצטער מאד, מותר לו לרחוץ כל גופו בשבת במים חמים שהוחמו מערב שבת, רק שיזהר שלא יסחט שערוותיו בניגוב¹⁸³.

קצה. המתארח בבית מלון בשבת, ורוצה לקחת שתיה מהמלון על דעת לשלם במוצ"ש, יכול לקחת ולבקש מהמלצר, רק שלא יזכיר סכום¹⁸⁴.

קצו. מותר בשבת לרסק איגלו וקוביות קרח שהוקפאו במקפיא, וכן לבחוש קרח עם כף בכוס¹⁸⁵, ולשבור קרטיב לחתיכות דקות¹⁸⁶, וה"ה שמותר להזרים מים על הבקבוק קרח או על פי הבקבוק כדי שימס הקרח¹⁸⁷.

179. ש.ס.

180. ש.ס.

181. חזו"ע שבת ח"ה עמ' כו.

182. חזו"ע שבת ח"ג עמ' שפד, שפו.

183. חזו"ע שבת ח"ו עמ' פח.

184. ילקו"י שבת כרך ד' עמ' ח - י.

185. שו"ת הראש"ל עמ' ח"ב סי' סב.

186. חזו"ע שבת ח"ד עמ' קנח.

187. כתי"ק מרן הראש"ל שליט"א.

רב. אסור לתכנן בשבת נסיעה לאחר השבת, וכן לא יזכיר נסיעה אלא יאמר בלשון הליכה, שהיא מותרת בשבת¹⁹³.

רג. במוצש"ק חייבים להקפיד על סעודה רביעית גם אם חוזרים מנסיעה ארוכה וכדו', ואדם שיודע שלא יוכל לאכול סעודה רביעית, בדיעבד אפשר להקל שבתוך סעודה שלישית אחרי צאת הכוכבים יאכל עוד כזית ויכון לסעודה רביעית¹⁹⁴.

רד. יש להורות שאין נכון להיכנס לבריכה של המלון או של הצימר, בשבת שבקל אפשר לעבור על כמה איסורים¹⁹⁵.

רה. בית מלון רב קומות ויש שם מעלית שבת מעיקר הדין יש להקל לעלות במעלית שבת ולמנוע טרחה יתירה, וכן לרדת. ואם יכול להחמיר ולרדת במדרגות תע"ב, ומעלית שבת באישור הרב הלפרין אפשר לסמוך עליו ולהשתמש בה בין בעליה בין ברידה¹⁹⁶.

רו. המתארח בבית מלון בשבת, יש לשים את לבו לפני שבת, ולבדוק על כל הפעולות שיש בהם בעיה בשבת, כגון חדר שנפתח ע"י כרטיס, אור אוטומטי שנדלק בכניסת האדם, ברז אוטומטי שמוציא מים ע"י עינית, מים שמתחממים ע"י גז, ועוד, לפי הטכנולוגיה המתקדמת.

רי. בבתי מלון או צימר שיש מיני בר שאין בו מצב שבת ואין שם מיחם, יכול לחמם מים בטרמוס מיום שישי ובשבת יוכל לחמם מים על פלאטה, כשאין בישול אחר בישול במים ולא דמי לכל תבשיל לח כגון מרק וכיוצ"ב שאסור

קצו. שלוקים גדולים הנחצים לשני חצאים, מותר לחתכן בשבת ואין בזה איסור מחתך או מתקן מנא, ולא איסור מרסק.

קצח. פחית שתיה שבמשיכת הלשונית והסרתה נוצר פתח יפה, שדרכו שותים את המשקה שבתוכה, ואח"כ נזרקת, מותר לפותחה בשבת ולשתות המשקה דרך הפתח שבפחית¹⁸⁸. (וברור שמותר לשתות ישירות מהפחית גם ללא טבילה אא"כ בשימוש החוזר שבה¹⁸⁹).

קצט. אסור לפתוח בשבת גגון של עגלה, אא"כ היה פתוח טפח בשבת, במקום שמאחיל על התינוק¹⁹⁰.

ר. כל המשחקים אסורים בשבת ולא רק הכדור, ורק לילדים עד גיל מצוות מותר לשחק¹⁹¹.

רא. מעיקר הדין אין לאסור ללכת בימי החול למקומות שפותחים בשבת, אבל זה בכלל שלחן ערוך החמישי, והנהגה טובה וחשובה לכל מי שהוא ירא את ה', שלא ללכת לשם, ולהימנע מלסייע ביד עוברי עבירה גם באופן עקיף כזה. וגם יש בזה משום חילול ה', שאומרים שציבור שומר מצוות, נהנים ממקומות שמחללים שבת. וגם הרי אם יתאחדו כל החרדים לדבר ה', שלא ללכת למקומות כאלה, הדבר יכריח אותם לשמור את השבת ולא לחלל אותה ח"ו¹⁹². אבל אם רואה צורך חשוב לנפש הנערים או למען שלום ביתו שמצריך ללכת בימות החול לאתר של נופש או של אטרקציות, או למען חיזוק הקשר עם בני הנוער, ואינו מוצא מקום חילופי של שומרי שבת שיש בו את המטרות הנ"ל עבור בני משפחתו, רשאי לילך שם, ובלבד שגדולי ישראל לא יצאו בקריאה מפורשת כלפי אותו מקום במיוחד שלא לנפוש בו.

188. חזו"ע שבת ח"ה עמ' שפד.

189. יבי"א ח"ז יו"ד סי' ט סוף אות ג.

190. חזו"ע שבת ח"ה עמ' שב.

191. חזו"ע שבת ח"ג עמ' צט.

192. קובץ בית יוסף גליון יח, סי' פא, ד"ה ובאשר שאל, עמ' קפג.

193. חזו"ע שבת ח"ו עמ' ס.

194. חזו"ע שבת ח"ב עמ' תמו.

195. ילקו"י שבת ח"ב עמ'ז.

196. תשובת מרן שליט"א ק. בית יוסף גליון כא, סימן קכו, ד"ה ולענין. וע"ש בהערה.

השיעור השבועי ח"א עמ' נג.

התוקף. וגם דברים אלו מוצאים את הבחור מריכוז הלימוד, וראשו צריך להיות בסיום הש"ס, תוך התמדה ועמל להבין הכל בצורה ישרה ולהיות שקוע בלימוד, וכ"ז אמור אף אם עושה זאת כדי לנסוע לקברות צדיקים²⁰⁰.

ריג. העיר אילת יש לה כמה דינים כחול"ל ולגבי טיול יש להחמיר בזה, שלא לצאת לטיול לאילת זולת אם עושה כן להרביץ תורה, או לחזק את ידי הלומדי תורה שם, או לצורך פרנסה או לישא אשה²⁰¹.

ריד. יש להקל לצאת לרמת הגולן, לזמן מועט וכדי לראות פלאי הטבע של יוצר בראשית ב"ה²⁰².

תרומות ומעשרות

רטו. פירות הנמצאים על אילנות של הפקר, ואין להם בעלים, רשאי האדם לקטוף ולאכול מהם, מבלי להפריש תרומות ומעשרות.

רטז. אדם שיצא לקטיף של תפוזים או דובדבנים וכדו', בשדה או בחצר שאינה משתמרת, ורוצה למלאות רק קערה אחת, הרי כאשר ימלא קערה אחת- זה גמור מלאכה, וכדי לאכול חייב במעשר, ואם עדין לא מילא את הקערה או את הארגז שרצה, רשאי לאכול אכילת עראי [כגון פרי אחד]²⁰³.

ריז. כאשר גמר מלאכתן של הפירות, אם כונתו להביאו אל ביתו, עדין יכול לאכול מהם אכילת עראי, אבל אם הביאם אל ביתו או חצרו המשתמרת, או הכניסו לרכבו, חייב לעשר לפני שאוכל.

200. קובץ בית יוסף גליון יח, סי' פא עמוד קפג ד"ה ולענין.

201. ילקו"י שביעית עמ' עג, שו"ת הראש"ל ח"ב סי' מה.

202. ילקו"י שביעית עמ' פה.

203. בהלכה ובאגדה מצוות הארץ עמ' 192.

להניח בשבת על פלאטה דולקת אלא רק על פלאטה מכובת שעתידה להידלק ע"י שעון שבת¹⁹⁷.

רח. בבית מלון ובמסעדה נראה שיש לומר ברכת האורח בברכת המזון¹⁹⁸.

רט. ערסל (נדנדה) הקשור מעץ לעץ ואפי' חישוק בתוך העץ אסור בשבת לשבת עליו, אא"כ חיבר לעץ קרש או זווית ברזל וכדו' ואליהם חיבר את הערסל מלפני השבת מותר, כיון שזה נחשב שימוש בצידי העץ ולא בעץ עצמו.

רי. הנמצאים במקום שבמוצ"ש לפני תפילת ערבית, רואים שלא יהיה להם יין להבדלה או שאנשים יתפזרו ללא הבדלה, יעשו הבדלה לפני תפילת ערבית, וכמובן שהמדליק את הנר יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לחול", ואם לא הגיע זמן ר"ת, ידליק את הנר מי שאינו שומר זמן זה.

יציאה להוֹץ לארץ ואילת

ריא. אסור לצאת מגבולות ארץ ישראל אלא לישא אשה, או לצורך פרנסה או ללמוד תורה וכן לזכות את הרבים, אבל לשם טיול אסור. אא"כ יש צורך בריאותי וכן יש המקלין אם זה לראות נופים ונפלאות הבריאה, וכן לצורך מנוחת הנפש, והמיקל יש לו ע"מ לסמוך¹⁹⁹. ויש לשאול חכם בזה.

ריב. דעתם של מרן פוסק הדור רבינו עובדיה יוסף, והגאון רבי בן-ציון אבא שאול זיע"א, שאין לבן ישיבה להסתובב בשדות התעופה למיניהם, ולטוס במטוסים, מחמת הפריצות המצויה שם, והיה מרן זיע"א עומד על כך בכל

197. שו"ת הראש"ל ח"ב סי' נח.

198. כתי"ק של מרן הראש"ל שליט"א.

199. קובץ בית יוסף גליון ח סי' קנב אות א, עמ' נט-ס.

כן בגלל פלאפון לא כשר, וזה ממש בדוק ומנוסה. 'רבים חללים הפילה' זה נאמר על הפלאפון הזה. לאבא יש פלאפון לא כשר, הבן שלו - בחור ישיבה, הוא בא הביתה ל'בין הזמנים', הוא בא לשבתות, בימי שישי ובמוצאי שבת הוא לוקח את הפלאפון, משחק בזה, גולש, רואה דברים, זה יפיל אותו לתהום! אח"כ באים ובוכים: למה הבן שלי 'שבבניק'? שמרת על הבן שלך מהאינטרנט?! צריך לשים לב על הדבר הזה²⁰⁶.

רכא. בריכה שבמשך כל ימות השנה היא מעורבת, ורק בימי "בין הזמנים" היא נפרדת, אם יש בריכה אחרת בקרבת מקום, שהיא נפרדת בכל ימות השנה, בוודאי שאין ללכת למקום אשר הם רוחצים בתערובת בעוה"ר, ואין לחזק את המקום שמכשיל את הרבים. אבל אם אין בריכה אחרת, מעיקר הדין מותר ללכת לשם, אבל ברור שאם הצבור החרדי יתאחד וימנע מללכת לשם עד שהבריכה תהיה נפרדת בכל ימות השנה, והדבר ישפיע על מנהלי המקום להיענות לדבר זה, אין הכי נמי יש להימנע מללכת לשם בכל אופן. אבל אם מנהלי המקום בכל אופן ימשיכו במנהג הרע, מעיקר ההלכה אין מניעה ללכת לשם בזמנים שהרחצה בבריכה היא נפרדת לחלוטין²⁰⁷.

רכב. גם בימי 'בין-הזמנים', שבחורים משחקים כדורגל ועושים ספורט, יבדקו עם מי משחקים, ולא ישחקו עם אנשים שאינם בני תורה, וישמרו על דיבורם ועיניהם, ושאינן להם מכשירים לא כשרים, וכ"כ ישמרו על לבושם שיהיו מתאימים לבן תורה, ולא ילבשו בגדי ספורט וכדו'²⁰⁸.

רכג. ראוי להקפיד שאשה לא תביא את בנה מגיל ג' שנים לחוף נפרד לנשים²⁰⁹.

206. בדרשה שמסר מרן הראש"ל שליט"א בט' באב תשע"ו בביה"כ מוסיאוף, הובאו הדברים בקובץ אייפון בהלכה שיצא ע"י מכון משנת יוסף.

207. תשובת מרן הראש"ל שליט"א בקובץ בית יוסף גליון יז, סי' נח.

208. אגרות השקפה ומוסר סי' פח.

209. ילקו"י דיני חנוך קטן, עמ' שלד.

ריח. אילנות הנמצאים בתוך הבית, כגון, עדניה, עציץ וכדו' טוב להחמיר ולהפריש תרו"מ מהפירות בלי ברכה²⁰⁴.

ריט. המתארח אצל חברו לזמן קצר, וקוטף פירות בחצר חברו, רשאי לקטוף כל פרי שלם ולאוכלו.

והיה מהניך קדוש-דיני צניעות ודרך ארץ

רכ. חובה ליזהר ובמיוחד לשמור על הילדים והבחורים לבל יתחברו לחברים שאינם בני תורה, ומחזיקים מכשירים שאינם כשרים, וחלילה ללכת למקומות שיש אפשרות לשימוש במכשירים אלו.

וע"כ ראינו להביא את דברי מו"ר מרן הראש"ל שליט"א בענין המכשירים הנ"ל:

בעניין מכשיר האיפון, לא די בזה שלא להסתכל במכשירים לא כשרים, אלא יש לסלק אותם מן הבית, מבחינת אל תשכן באהלך עולה, ויכול למכור אותו לגוי בלבד, ומ"מ אסור להשאירם בבית שלא יהיה למכשול. וישגיח על בניו ובנותיו שלא יהיו להם חברים שיש להם מכשיר טמא כזה, שרבים חללים הפילה, ורבים ירדו מדרך ה' בגלל מכשיר טמא זה, וכן ישגיחו עליהם בעינא פקיחא שלא יראו אינטרנט, אפילו כשר, שיכול למשוך בחורים צעירים ולהפילם ברשת היצה"ר²⁰⁵.

לצערנו הרב ישנם בחורי-ישיבות שנושרים, ה' ירחם. הם לומדים בישיבה קטנה, אתה רואה אותם לומדים טוב, נבחנים, קיבלו אותם לישיבה גדולה, אבל פתאום אתה רואה אותם נושרים, והרבה חברים רעים עושים. כמו

204. חזו"ע תרומות ומעשרות עמ' מב.

205. לשון מרן הראש"ל שליט"א בקובץ בית יוסף גליון ז, סימן קיא, אות ד, עמוד פא.

רל. בנות הנוסעות לטיול באוטובוס, אסור להן לשיר ולהכשיל את הנהג, וכן אם יש גם מדריך או חובש וכיוצ"ב, אבל אם הנהג ישמעאלי אז אין את האיסור, מאחר והגוי אינו מצווה אלא על העריות.

דיני יהוד

רלא. יש להזהיר את הבנות הנוסעות לטיול עם נהג או מדריך שלא יגיעו למקומות חשוכים ושוממים, שיש בדבר משום יחוד, אא"כ נמצאים באוטובוס אמא ובת, שתי אחיות, כלה וחמותה, שתי גיסות, שיצילו מאיסור יחוד את כל הקבוצה²¹⁶.

רלב. אין להקל לבנות להפליג בספינה הרחק מהחוף משום איסור יחוד אא"כ נמצאים בספינה אמא ובת, שתי אחיות, כלה וחמותה, שתי גיסות, שיצילו מאיסור יחוד את כל הקבוצה.

רלג. אם נהגו בדרכי ההיתר ואין חשש ליחוד, לא יצאו מדין חשש נגיעה, קלות ראש וכיוצ"ב ע"כ יש ליהרר בזהירות יתירה לבל יגיעו למקרים אלו ה"י.

ונשמרתם מאד לנפשתיכם

רלד. ישתדל אדם ללכת ברגליו בכל יום לפחות כחצי שעה, לשמור על בריאותו²¹⁷.

רלה. הנוסעים נסיעות ארוכות חובה עליהם לנהוג לפי החוק ואסור לנהוג שעות ארוכות.

רכד. אין לאשה להתרחץ בחוף נפרד לנשים, כשיש שם מציל או גברים שמוכרים שתיה וכדו', אא"כ תרחץ בים שחלוק רחב על כל גופה²¹⁰.

רכה. במיוחד בימי הקיץ בנ"א יוצאים לשדות במזג האויר המתחמם ועמו מתעוררת תאוות גופניות, ויצר הרע מתגבר והולך, חשוב לומר בדרכי נועם, אסור באיסור גמור לבנות ישראל ללכת בחצאיות קצרות, או שמלות קצרות, שמלבד שעוברות בכך על איסור חמור של פריצות וגירוי יצר הרע, יש בזה גם לאו מן התורה, משום "ובחוקותיהם לא תלכו". ובנות הלובשות חצאיות קצרות למעלה מן הברך, צריך להשפיע עליהן בדרכי נועם ללבוש חצאיות או שמלות צנועות, באופן שמכסות את הברכים בעת ישיבתן... ולכן מצוה רבה היא להוכיח את הבנות, ולשקוד על תקנת בנות ישראל להדריך בדרכי הצניעות כמנהג אמותינו הקדושות²¹¹.

רכו. אע"פ שמצד צניעות גם באיש אין לו לגלות בשרו המכוסה, מ"מ אם החום כבד מותר לו לגלות את זרועו²¹².

רכז. הרגילים ללכת בשרוולים קצרים, מותר להם לגעת בזרועותיהם במקום הגלוי, דלא הוי בכלל המקומות המכוסים שאז צריך ליטול ידיים²¹³.

רכח. בימינו שדרך כל העולם לרחוץ בים או בנהר עם בגד ים, אין להתיר להסתובב שם ערומים לגמרי²¹⁴.

רכט. נכון שנשים לא ירכבו על חמור, סוס, וכן לא ירכבו על אופניים במקום שיש גם גברים, אבל אם יצאו מהסמינר למקום שיש רק בנות, יכולות לרכב על אופניים. ונכון שהבנים לא ירכבו על סוס ללא אוכף²¹⁵.

210. ילקו"י אוצר דינים לאשה ולבת עמ' תת.

211. קובץ בית יוסף גליון יח, סימן ע, עמוד קע.

212. קובץ בית יוסף גליון ד סי' סו ד"ה ואמנם.

213. ילקו"י סי' ד סע' ע.

214. שם.

215. ש"ע אה"ע סי' כג ס"ו.

216. אהל ישרים סי' ט סע' ב.

217. ענף עץ אבות עמ' לח.

רלו. אם מרגיש שהוא עייף ואינו מרוכז בנהיגה, חובה לעצור ולעשות פעולות להתרענן, ויכול לקנות שתיה קרה או קפה, אפי' מתחנות דלק המחללות שבת. וכן יכול לקנות קפה אפי' שמכנים גוי דאין בישולי גויים בקפה²¹⁸.

רלו. הרואה רכב עם תקלה בדרך, חובה לעזור ולסייע לנוסעים בכל מה שאפשר, ועכ"פ יש בזה מצות גמילות חסדים²¹⁹.

חושן משפט

רלח. אדם שיצא לדרך ואין בידו בקבוק מים לשתות ורוצה בקבוק ריק למלאות מים, אסור לקחת בקבוק ממתקן מיחזור הבקבוקים שחצרו של אדם קונה לו²²⁰.

רלט. השוכר כסא נח בים, אין לו להשכירו לאדם תמורת תשלום חלקי, או לתת לשבת עליו, וא"כ הרשהו המשכיר²²¹.

רמ. אדם שהשכיר חדר בבית מלון אין לו להביא את חברו ללא תשלום בלי ידיעת בית המלון, כיון שמקפידים על זה.

דיני ריבית

רמא. הרוצה להחליף דירה עם חברו הנמצאת בעיר אחרת אפי' דירה קטנה בגדולה מותר באותו זמן, אך אם רוצה לקחת קודם את הקטנה ולאחר מכן

218. הליכו"ע ח"ז עמ' קיב.

219. יחו"ד ח"ה סי' סד. וח"ז סי' רה אות יג.

220. קובץ בית יוסף גליון ח עמ' סי' קמב.

221. הרה"ג ר' עידן בן אפרים שליט"א.

מחזיר לו טובה ומביא לו את דירתו הגדולה, הרי זה ריבית ואסור, ואם אין לו ברירה ואין לו איך להחזיר לו טובה, יש להקל ולהביא דירה גדולה אבל לא יאמר לו שהוא עושה זאת בשביל שההנאה שלו תהיה יותר גדולה, והוא הדין לגבי אוטו קטן וגדול²²².

אבלות

רמב. אדם אבל על אביו או אמו שלא בתוך השלושים מותר לו לצאת עם בני משפחתו לטיול או לנופש כמה ימים, אבל אסור לצאת עם קבוצה ועושים שמחה גדולה מהענין, אבל אם הוא עושה זאת לצורך תלמידיו או ילדיו מותר אפי' תוך שלשים לימי אבלו²²³.

רמג. מותר לאדם אבל שמתארח בבית מלון לאכול בחדר אוכל ואין להחמיר מצד איסור שלא לאכול בסעודת רעים כיון שכל משפחה אוכלת בנפרד²²⁴.

טהרת כהנים

רמד. אסור לכהנים להיכנס לבית הקברות, וגם לקברי צדיקים אין להם להכנס, בין אם הם בפני עצמם, וכל שכן אם הם בתוך בית הקברות, ולכן אסור לכהנים להכנס לכל הבנין של ציון הרשב"י, כולל חדר ההכנסת אורחים למטה, אך בכל שטח ההר מסביב יכולים לשהות²²⁵, וכן אין להם להכנס

222. ידי"ן הרה"ג ר' שמעון יהודאי שליט"א מו"צ לעניני ריבית.

223. חזו"ע אבלות ח"ב עמ' קנח.

224. תשובת מרן שליט"א

225. ילקו"י ספיה"ע עמ' תקיד.

6. גן הנדיב בזכרון יעקב - קברו של הברון רוטשילד נמצא באמצע הגן, וכן צריך לפקוח עין עד היכן להתקרב).

רמז. ישנם גם מוזיאונים שיש בהם טומאה, כגון: רוקפלר, מוזיאון ישראל, מוזיאון הטבע בירושלים, מוזיאון בית שטראומן (ע"י עפולה).

לבנין של קבר רבי מאיר בעל הנס, ולקבר רבי עקיבא [בציון למוטה, והבנין למעלה אינו קשור לקבר, אע"פ שעשו שם מעין צורת קבר], וכן קיימת בעיית טומאת אהל בכל מתחם קבר הרמב"ם והשל"ה, כיון שיש רצף עצים המאהילים מהקברות עד הכניסה החיצונית, ועל הכהנים להיות עירניים לכך בכל מקום כיוצא בזה²²⁶, ומכל מקום ישנם כמה קברי צדיקים בארץ שנעשה בהם הפסק אויר בין מקום הקבורה לבין החדר החיצון באופן שהטומאה אינה עוברת, כגון בקבר שמעון הצדיק, ובקבר רבי יהודה בר אלעאי ע"י צפת, ובקבר המיוחס לרחל אשת ר"ע בטבריא, וכן נעשה בקבר ר' משה אהרן פינטו באשדוד ועוד, וכפי הנשמע נעשה כן גם בקבר רבי נחמן מברסלב באומן.

רמה. רשאי הכהן ליסוע תחת מנהרה, ואין לחוש שיש בה טומאת מת, ואם רואה שיש שם, יכנס ויסגור את חלונות הרכב, עד שיצא מהמנהרה, (וכמובן שלא ילך ברגל במנהרה שיש שם ודאי טומאה)²²⁷.

רמו. כהנים המטיילים יש להם להיזהר ולפקוח עין, לבל יכנסו למקומות שיש בהם טומאת מת, במסלולי הליכה שחלקם עוברים סמוך לקברות, ומתחת לעצים המאהילים, כגון:

1. נחל חרמון, הבניאס התחתון - חלק מהמסלול עובר ע"י בית הקברות של קיבוץ שדה נחמיה.
2. נחל דן תחתון - יש להיזהר בגישה של בית הקברות בית דפנה.
3. נחל שופט - חלק מהמסלול צמוד לבית הקברות של יוקנעם המושבה.
4. נחל עיון - אמצע המסלול עובר ליד בית הקברות של מטולה.
5. נחל קדש - בסוף המסלול במצודת ישע, יש קברי אחים של חיילים.

226. ידי"ן הרה"ג ר' אליהו כהן שליט"א מח"ס "מעדני המלך" ד"ח ועוד, ומו"צ באשדוד.

227. שערי האמונה עמ' תקכא, וע"ע במ"ש עמ' תפז.

לזכרון עולם בהיכל ה'

קונטרס זה מוקדש
לעילוי נשמתו
של מו"א

ר' אברהם בן בהג'ת (יפה) ז"ל

עלה לשמי מרומים

י"ח ניסן

ג' דחזה"מ פסח תש"פ

ת.ג.צ.ב.ה